

ANT

Haftalık Dergi • 21 Kasım 1967 • Sayı: 47 • 125 Kuruş

Kıbrıs
Türkleri
Niçin
Silah
Bırakıyor ?

KIBRIS'TA EMPERYALİST OYUNU

HAFTANIN
NOTLARI

Koç'un vetosu!

Sanayi Bakanı Mehmet Turgut'un gösterişli «fiyat düşürme» politikasının içyüzü nihayet ortaya çıkmıştır. Montaj sanayi mamüllerinin çoğuna daha bir kaç ay önce zam yapıldığı, bugün uygulanan fiyat indiriminin zamdan önceki seviyeye dahi inmediği açıklanmıştır. Bu arada, montaj sanayinin büyük kısmını elinde bulunduran Vehbi Koç, Başbakan Demirel ile görüşerek buzdolabı, radyo, çamaşır ve diğ. makinesi fiyatlarında herhangi bir indirim yapamayacağını bildirmiştir.

Sosyalizme açık

• Cumhurbaşkanı Sunay'ın «Anayasa sosyalizme kapalıdır» şeklindeki konuşmasının tepkileri devam etmektedir. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü tarafından düzenlenen ve üç gün süren «Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi» konulu seminerde konuşan bilim adamları, anayasanın sosyalizme açık olduğunu söylemişlerdir. Prof. Hüseyin Nail Kubalı, anayasanın demokratik sosyalizme açık olduğunu belirterek şöyle demiştir: «Devrimlerin felsefesi laiklik ve ilerilik üzerine kurulmuştur. Aile sevgisini, halk sevgisini ve insan sevgisini ilham eden plüralist bir demokrasi anlayışına bağlı olan Atatürk devrimleri sola, daha doğrusu demokratik sosyalizme açıktır. Atatürk devrimlerinin teminatı olan 27 Mayıs Anayasasının da, bazı iddiaların bilafine, aynı karakterdeki demokratik sola açık bulunduğu tereddüt ve münakaşa götürmez. Aksini iddia etmek, Atatürk, 27 Mayıs Devrimi ve anayasamızın batılı anlamda demokratik hüviyetini bilmemek veya bilerek inkâr etmek olur.»

TÖS'ün direnişi

• Millî Eğitim Bakanı İlhamî Ertem'in, kendi bölgesindeki seçmenlerine tanıtım amacıyla düzenlenen bir toplantıda konuşan TÖS Başkanı Fakir Baykurt «Ben altı yağındaki oğlumu hizaya getiremiyorum. Ertem bizi asla hizaya getiremez» diyerek 21 direnme kararından üçünü uygulamaya başladıklarını açıkladı. Bu kararlara göre öğretmenler bundan böyle bakanın gittiği yerlerdeki toplantılara katılmayacak, gerekirse dersleri boykot edecek ve hademe sendikalarının grev kararlarını destekleyeceklerdir. (Öğretmen temsilcilerinin geçen hafta Demirel ile yaptıkları görüşmede bulunan TÖS yöneticisi Türkkan Ateş'in tuttuğu notlar 13. sayfamızdadır.)

İşin kolayı

• Türkiye'de gittikçe artan eğitim ihtiyaçlarını mevcut düzenle karşılayamayan iktidar, işin kolayına kaçarak halk çocuklarının eğitim yapmasını önleyecek tedbirlere başvurmuştur. Bu maksatla orta dereceli okullarda uygulanmak üzere yeni bir sınıf geçme ve sınav yönetmeliği yürürlüğe konulmuştur. Buna göre, öğrenciler ortaokulu en geç beş yılda, liseyi ise en geç dört yılda bitireceklerdir. Bu süre içinde ortaokul ve liseyi bitirmeyen veya iki yıl üstüste sınıfta kalan öğrencilerin kayıtları silinecektir. Öğrenciler bir ders yılında 20 gün devamsızlık gösterdikleri takdirde başarısız sayılacak ve kayıttan çıkarılacaklardır. İkili, üçlü eğitim yapan ve bir sınıfa yuze yakın öğrenci sokarak doğru dürüst öğrenim yapma imkânını ortadan kaldıran Millî Eğitim Bakanlığı, kendi yetersizliğinin acısını öğrencilerin sırtından çıkarmaktadır.

Hatır için

• Kültür Devrimi seminerine Pakistan delegasyonu başkanı olarak katılan Emekli General Gülzar Ahmet, yaptığı basın toplantısında CENTO Andlaşması'nın artık işlemez hale geldiğini belirterek «İran ve Türkiye'nin hatırı için CENTO'da kalıyoruz» dedi.

Sunay çekilmelidir

• Anayasanın sosyalizme kapalı olduğunu ileri süren Sunay'ın konuşması TİP teklifinde da tepki yarattı. TİP Konya İl Başkanı Ali Kurt, Sunay'a bir telgraf çekerek «Bir yabancı ülkede anayasanın sosyalizme kapalı olduğu şeklinde beyan vermeniz sizi anayasa dışına düşürdüğü kanısındayım. Kendinize ve Türk Milletine yapacağınız büyük görev, cumhurbaşkanlığından çekilmenizdir» dedi.

Amerikan Üsleri

• Amerikan Senatosu anavatanında ve deniz aşırı topraklardaki Amerikan üslerinde yapılacak değişiklik ve inşaat projeleri için 2 milyar 142 milyon dolar harcama tasarı onayladı. Bu yıl Amerikan üslerinin genişletileceği ülkeler arasında Türkiye'de bulunmaktadır. Bilindiği gibi, AP Hükümeti, bu üslerin NATO Andlaşmasına göre kurulduğu iddiasındadır. Oysaki, NATO Andlaşması'nın süresi 1969'da sona erecektir ve devam edip etmeyeceği şüpheli bir andlaşmaya dayanarak Amerika'nın üslerini genişletmesi en basit manlık kurallarına aykırıdır. Görünüş odur ki, Amerika'ya Türkiye'de dahil bazı NATO üyelerinden andlaşmanın 1969'dan sonra da sürdürülmesi için garanti almıştır.

Savaşı reddettiler

• Vietnam'daki insanlık dışı savaşa katılmamak için 23 Ekim'de İntrepid uçak gemisinden kaçan dört Amerikan deniz piyadesinin Japonya'ya veya bir başka tarafsız ülkeye sığınacağı, Amerika'nın Tokyo Elçiliği tarafından açıklandı. Dört savaş aleyhtarı Amerikalı Tokyo'da yaptıkları basın toplantısında Vietnam'daki savaşın yönetiliş tarzını öğrendikten sonra kaçmaya karar verdiklerini belirtmişler. Vietnam Savaşı'nı kınanmakta devam edeceklerini açıklamışlardı. Öte yandan, Amerikan Dışişleri Bakanı Dean Rusk'ın New York'ta yapacağı bir konuşmadan önce toplantının düzenlendiği otelin civarında toplanan binlerce barış nümayişçisi ile atla ve yaya polisler arasında yer yer çatışmalar olmuştur. Nümayişçilerden 21'i polisler tarafından tutuklanmıştır. Amerika'nın yürüttüğü insanlık dışı savaşa karşı Amerika'nın kendi içindeki muhalefet gün geçtikçe şiddetlenmektedir ve bu durum herhalde gelecek başkanlık seçimlerini etkileyecektir.

CHP duvarı!

• CHP yöneticilerinin, kendi partilerinin solundakilere karşı saldırıları devam etmektedir. CHP Ankara İl kadın kolları kongresinde konuşan İnönü «Hem aşırı sağ, hem aşırı sol bize karşı birleşiktir. Bunu bilirsiniz. Biz her ikisine karşı da aşılmaz, yıkılmaz teminat duvarıyız. Planlı kalkınmaya taraftarız. Bu fikri şimdi bütün parti-

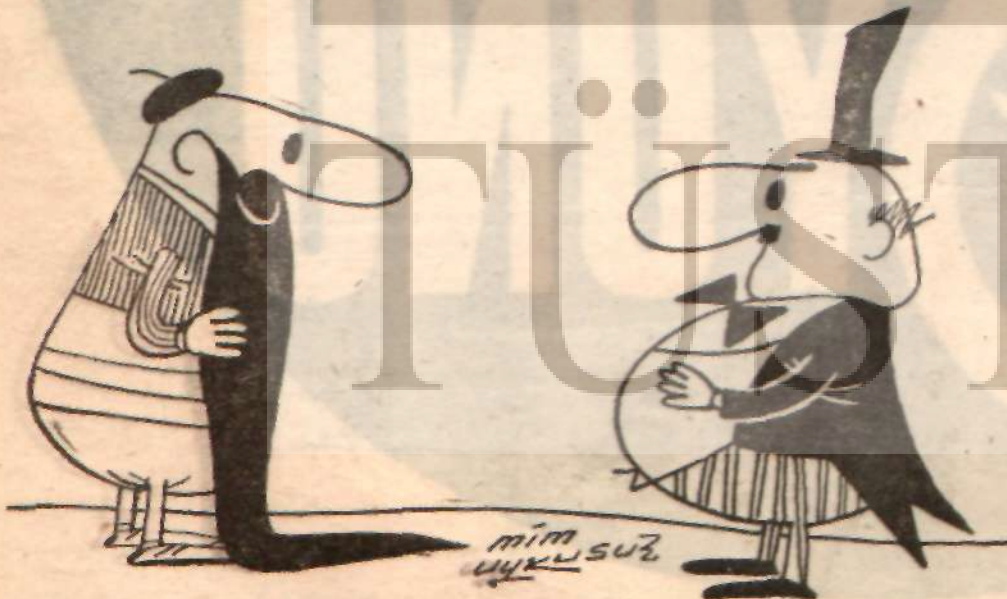

İNÖNÜ

ler benimsemiştir. Bu onbeş yıllık çalışmalarımızın memleketi getirdiği bir faydadır. CHP'nin ekonomi politikası karma ekonomiye dayanmaktadır» dedi.

İmdat çağrısı

• İngiltere Başbakanı Wilson, Avrupa sanayinin Amerikan sermayesinin eline geçmekte olduğunu açıklayarak «Amerikan iş çevrelerinin ve sanayinin memleketimizin sanayisini eline geçirmesine müsaade ettiğimiz takdirde İngiltere ve Avrupa sanayinin ilerleme temposuna bizler değil onlar karar verecektir» dedi ve Ortak Pazar ülkelerini, geniş ve güçlü bir Avrupa teknolojisi meydana getirmeye çağırdı. Wilson'un bu sözleri, geçen haftaki yorumumuzda bahsedilen tehlikeyi bazı sun'î tedbirlerle bertaraf etmekten çok uzak kalmaktadır.

Cahil...

Karacahil

İşverenlerin Cehaleti

Sosyal Sigortalar Kurumu Hekim ve Eczacılar Sendikası tarafından Mayıs ayında düzenlenen 3. Tıp Kongresi'nin Sosyal Sigortalar Kurumu ve Yaşlılık Sorunu ile ilgili panelinin zabıtları bir kitap halinde yayımlanmıştır. Kitapta çalışma hayatı ile ilgili değerli bilgiler ve görüşler yer almaktadır. Bu arada, işverenlerin eğitim durumu ile ilgili bir istatistik de Ortopedi Uzmanı Dr. Aziz Uluöti tarafından açıklanmıştır. Devlet sektörü ve özel sektör dahil olmak üzere Türkiye'deki 144.125 işverenden 16.858 (yüzde 11,7) okuma yazma bilmemekte, 18.860 (yüzde 13,1)'i mektep mezunu değildir, 71.011 (yüzde 49,3)'i sadece ilköğretim mezunudur, 17.247 (yüzde 12)'i ortaokul mezunu, 10.228 (yüzde 7,1)'i lise mezunu, 3.407 (yüzde 2,3)'i meslek okulu mezunu ve sadece 6.514 (yüzde 4,5)'i yüksek okul mezunudur. Bu yüzde 4,5 oranından yüksek okul mezunlarının da büyük bir kısmı da devlet sektöründeki genel müdürlerdir. İşte, işçilerin henüz cahil oldukları için bağımsız bir politik güç haline gelmesine karşı çıkan ve yönetimi sadece kendi ellerinde bulundurmak isteyen işverenlerin yürekler acısı durumu

Grev hakkına darbe

● Çalışma Bakanlığı tarafından, gr. / hakkını kısıtlamak üzere hazırlanan kanun tasarısı Başbakanlığa sevk edildi. Tasarı Parlâmentodan geçerek kanunlaştığı takdirde işçilerin grev yapması hemen hemen imkânsız hale gelecektir. (Kemal Süker'in bu konudaki yazısı 14. sayfamızdadır.)

Beraat etti

● Mao Çe Tung'un «Teori ve Pratik» adlı kitabı dolayısıyla «Komünizm propagandası» yapmaktan sanık olarak yargılanan Sol Yayınları sorumlusu Muzaffer Erdost, Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesinde iki saatlik bir duruşmadan sonra beraat etti. Erdost savunmasında savunma kitaptaki cümle ve terimleri iddianameye değiştirerek aktardığını söyleyerek «Acaba gerçekten iddia makamı toprak ağası ile toprak sahibini, bürokrat kapitalistler ile kapital sahibini birbirinden ayıramıyacak kadar ve dolayısıyla bizzat bu davayı anlayıp kavrayamayacak kadar genel bilgiden mahrum mudur?» diye sormuştur.

Yargıtay bozdu

● İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından «Komünizmi övmek» iddiasıyla 15 yıl hapse mahkûm edilen Kırpi Dergisi yazarı Naci Sadullah ile sorumlu müdürü Kaya Çelikkana hakkındaki hükmü Yargıtay bozdu.

MDO'cular

● Cenazeler ve Kıbrıs gibi iki büyük dertle baş edemeyen iktidarın kargısına şimdi de bir «MDO» meselesi çıktı. Geçen hafta «Bugünkü meşru nizamı yıkıp şahıs veya zümre diktatoryasına girmek için gizli cemiyet kurmak» la suçlanan tabii senatörlerden Mucip Ataklı, Sezai Okan, Şükran Özkaya, Ekrem Acuner, Suphi Karaman ile CHP Milletvekili Hüsnü Özkan'ın dokümanlıklarının kaldırılmasıyla ilgili tezkere parlâmentoya gönderildi. 8-15 yıl hapsi istenen MDO'cular arasında Tabii Senatörlerden Emanullah Çelebi, Refet Aksoyoglu, Fahri Özdelek, Muzaffer Yurdakuler, Haydar Tunçkanat, Suphi Gürsoytrak, Ahmet Yıldız, G. P. Senatör ve Milletvekilleri Necip Seyhan, Sakıp Hatunoğlu, Fehmi Alp aslan, İhsan Kabadayı, CHP lilerden Hıfzı Oğuz Bekata, Kenan Esengin, Mustafa Ok, B. P. II Siki Ulay, eski Hiler Bankası Genel Müdürü Selahattin Baburoğlu, Çağlar Kırçak, Cemil Algur, İnanç Ayas, Sencer Güneşsoy da bulunmaktadır.

ODTÜ'ye baskı

● Ankara temizlik işçilerinin düzenlediği grevi destekler mahiyette bildiri yayınladığı için Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğrenci Derneği Başkanı Cengiz Haksever mahkemeye verildi. İlk duruşmada, «politikaya karıştığı» gerekçeyle derneğin kapatılması da istendi.

Sandalye kavgası

● Özel İdareye 5 milyon liralık bono borcunu ödeyemeyen Türkiye Öğretmenler Bankası'nda Genel Müdür Selver Bedil Kalkaner'in görevinden alınmasından sonra da sandalye kavgası devam etmektedir. Eski Genel Müdürün adamı olduğu gerekçeyle görevinden alınan Personel Müdürü Doğan Ünlü'den sonra Yönetim Kurulu Başkanı Salt Kemal Mimaroglu ile Yönetim Kurulu Başkan Vekili, İlköğretim Genel Müdür Yardımcısı İrfan Orelay'a da yol görüldüğü söyleniyor. Öğretmenler ile tek ilgisiz adından ibaret olan bankanın şahıslara açtığı krediler de müfettişler tarafından gözden geçirilmeğe başlanmıştır.

Kanlı soygun

● Başkan Sukarno zamanında Amerikan şirketlerine ait olup solcu yönetimi tarafından elkonularak millileştirilen kauçuk ekim alanları, kauçuk işletmeleri, yeni sağıcı yönetim tarafından, eski anlaşmalar çerçevesinde, Amerikan şirketlerine geri verilmektedir. İlk olarak Uniroyal Inc. Şirketi'ne 20 bin hektar kauçuk ekim alanı işletilmek üzere verilmiş ve şirketin zamanları burada çalışmaya başlamıştır. Amerika'nın Endonezya'daki sağıcı generallere niçin darbe yaptığını böylece ortaya çıkmıştır. Türkiye'yi Endonezya gibi bir katliama sürüklemek isteyen sağıcı basın, bilerek ya da bilmeyerek aynı oyuna gelmektedir.

DOĞAN ÖZGÜDEN

Asıl suçlu Amerikadır

Pusulasız lider Rauf Denktaş'ın utanç verici Kıbrıs seferinden sonra halkoyuna hakim olan faşist Grivas'ın iki Türk köyüne yaptığı baskından sonra milli bir infiale dönüştü. Geniş zaman içinde meseleleri serinkanlılıkla değerlendirip köklü çözümleri aramaya yanaşmayan politika esnafı, bu infiali iltisat ederek «intikam, misilleme» edebiyatına girdi. Olan olduktan ve 28 Türk'ün kanı döküldükten sonra gizli oturumlarda Hükûmete «savaş» yetkisi verildi. Grivas'ın bütün barikatları yıkıp silahlı ele geçirdikten sonra Boğaziçi ve Geçitkale'den çekilmesi, iktidar çevrelerinde Demirel iktidarının «erkekliğini» ispatlaması olarak yorumlandı. Oysa bütün bunlar, ANT'nin iç sayfalarında detaylı olarak açıklandığı gibi, Ortadoğu'da oynanan kirli bir oyunun çeşitli safhalarıdır. Grivas da, Yunan Cuntası da, Demirel iktidarı da, Amerika'nın, Ortadoğu'da son zamanlarda kendi aleyhine bozulan kuvvet dengesini tekrar sağlamak için giriştiği bu oyunun zavalı piyonlarıdır.

B elki bundan sonra da Kıbrıs Türkleri ve Türkiye'nin lehine imiş gibi görünen bazı gelişmeler olacaktır. Meselâ, bu satırların yazıldığı sırada kanlı baskının baş aktörü Grivas'ın Yunanistan'a geri çekildiğine dair söylentiler çıkmıştır. Ama bu dahi bir piyonun yer değiştirmesinden başka anlam taşımayacaktır. Amerika, Kıbrıs'ı NATO çerçevesi içinde bırakmak ve adadaki üsleri kendi kontrolünde tutmak için başka kuklaları sahneye sürecek, ne bahasına olursa olsun, «Türk ve Rum haklarının barış içinde yaşadığı, üslerden arınmış bağımsız bir Kıbrıs» formülüne daima karşı çıkacaktır. Bu bir faraziye değil, yıllardır süregelen olayların doğruladığı bir gerçektir. Nitekim, Kıbrıs'lı Türk mücahitleri de kanlı mücadelelerden sonra bu gerçeğin farkına varmışlar ve yayınladıkları bildiriye «Kıbrıs üzerinde oynanmakta olan emperyalist Anglo - Amerikan oyunlarının iyice bitmesi gerekir» diyerek asıl mücadelenin Anglo-Amerikan emperyalizmine karşı verilmesi gerektiğini açıklamışlardır.

K ıbrıs sorunun uzun vadede çözümü, ne Kıbrıs'taki Rumlara misilleme yapmak ne de Yunanistan'a savaş ilân etmektir. Çünkü bu teşebbüslerde başarı sağlansa dahi, Amerikan politikasının dümensuyunda giden ve bütün silahlı kuvvetlerini NATO kanalıyla Amerikan generallerinin emrine vermiş olan iktidar, ergeç ric'at etmek zorunda kalacaktır. Çıkaryol, yıllardır birbirine kırdırılan Türk ve Rum halklarının karşılıklı masaya oturarak «barış içinde bir arada yaşayacakları üslerden arınmış bağımsız bir Kıbrıs» yaratmalarıdır. Makarios da son zamanlardaki tutumuyla, Grivas'a ve faşist Yunan Cuntası'na rağmen, bu çözümlerini benimsediğini göstermiştir. Türk ve Rum halkları Kıbrıs'ta Anglo - Amerikan emperyalizmine karşı tek cephe teşkil edebildikleri takdirde, bu aynı zamanda, Türkiye ve Yunanistan halklarının ortak kurtuluşuna doğru ileri bir adım olacaktır. Çünkü 1919'da da Türkiye ve Yunanistan'ı birbirine kırdırarak ortak düşman Amerika idi, bugün de asıl düşman Amerika'dır. Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs halkları, birbirlerine karşı değil, bu ortak düşmana karşı savaşmak zorundadırlar.

DEMİREL KABİNE TOPLANTISINDAN ÇIKIYOR
— Erkekliği ispatlamak için... —

Kıbrıs Türkü Silah Bırakıyor

Süleyman İktidarı'nın en büyük başı Başbakanlık kapısında görüldüğünde takvimler 16 Kasım 1967 Perşembe, saatler ise 10.05'i gösteriyordu. Uykusuzluk ve yorgunluktan gözleri kaçanağın dönmüş olan gazeteciler derhal çevresini alarak, «Son durum nedir?» diye sordular. 12.5 saatlik Bakanlar Kurulu toplantısının mahmurluğundan henüz sıyrılmamayan Demirel, uykusuz başını dik tutmaya çalışarak şu cevabı verdi:

«Kıbrıs'ta Rumlar tarafından dün saat 20'de işgal edilen Türk köyleri bugün sabahın erken saatlerinde tahliye ettirilmiştir. Bu gibi tasallutların tekrarr etmemesini ümit ederim.»

Demirel her işin bittigini söylüyordu ama, Kıbrıs'ta her şey henüz yeni başlıyordu. Çünkü aynı saatlerde başarsız Kıbrıs seferinin kahramanı Rauf Denktaş, ANT muhabirine şunları söylüyordu:

«Bütün korkum, Lefkoşe ve öteki bölgelerde mücahitlerin silahlarını bırakmasıdır.»

Denktaş'a bu sözleri söylen ya altıncı duygusu ya da bildiği bir takım şeylerdi. Bildiği şeylerin neler olduğunu tahmin edebilmek için de so-

nun başlangıcına doğru gitmek gerekiyordu...

1962 Aralık'ından bu yana elde silah, Kıbrıs anlaşılmaz. Günün ancak silahla çözümlenebileceğini umud eden Kıbrıs Türkü, aradan geçen uzun süre sonunda güvendiği dağlara kar yağdığını görmüştü. Daha doğrusu, Kıbrıs sorununun silah yoluyla çözümlenmesinin artık imkânsız olduğu gerçeği, artık en saf insanın sezebileceği kadar gün ışığına çıkmıştı.

Rumların, «salam politikası» başarı ile yürüyor, her geçen gün, Çağlayangil ve İnönü'nün inançlarının aksine, Rum toplumu yararma işliyordu. Onun için bugünden barış masasına oturmamın, silâhtan arınmış, bağımsız Kıbrıs üzerine görüşmenin yararları olduğu muhakkaktı. İleride koşullar değiştiğinde bugün öne sürülebilecek istekleri masanın üzerine koymak da mümkün olmayabilirdi.

Ancak, çıkarlarını tehlikeye düşüren böyle bir çözüm yoluna gerek Atina ile Ankara, gerekse Washington ile Londra şiddetle karşıydı. Atina, Enoşis'in gerçekleşmemesinden, Washington ve Londra üslerinden arınmış bağımsız bir Kıbrıs'ın tarafsız blokta yer al-

masından, Ankara ise böyle bir çözüm şeklini yıllardan beri «Kıbrıs Türktür» sloganlarıyla şartlandırılmış Türk halk oyuna kabul ettirememekten korkarak barış masasına kurulmasına karşı çıkıyorlardı.

● Hükümet tedbir almakta yine geç kalıyor.

Ne var ki, Kıbrıs'ta Türk ve Rum toplumlarını yönetenler, silâhların bırakılarak barışa gidilmesi konusunda tabandan gelen baskıya dayanamayacak gücü artık kendilerinde bulamıyorlardı. Denktaş'ın Makarios tarafından serbest bırakılması, 20 Temmuz'dan bu yana Ada'da silâhların susmuş olması, başta Atina olmak üzere Londra ve Washington'u adamakıllı tedirgin ediyordu.

İşte, Amerikan kuklası Atina Cuntası'nın temsilcisi Grivas'ın emrindeki faşist Rum millî muhafız kuvvetlerini Boğaziçi ve Geçitkale'ye saldırtması, önceden tezgâhlanan bir planın birinci bölümünü teşkil etmektedir.

Çarşamba günü saat 14'te

Geçitkale ve Boğaziçi köyleri çevresinde başlayan çarpışma ile ilgili haberler Ankara'ya saat 17'de ulaştığı zaman pek önemsenmemişti. O kadar ki, bakanlar kurulu üyelerinin çoğunluğu o sırada seyrettikleri millî futbol maçından ayrılmaya dahi lüzum görmemişlerdi. Saat 18'den sonra zırhlı araçlar ve Yunan askerlerinin desteğindeki Rum millî muhafız birliklerinin ağır ağır ilerledikleri yönünde haberler gelince, başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere yetkililer ayılmış, ancak o zamana kadar Geçitkale ve Boğaziçi köyleri düşmüştü.

Demirel'in Genelkurmay Başkanı Tural ve kuvvet komutanlarını Başbakanlığa çağırıldığı saatlerde, Atina'da Cuntası'nın Genelkurmay Başkanlığı'nda generaller aynı konuyu görüşüyorlardı. Bütün sivil hava alanlarının kapatılması yolunda kararlar alınan Atina toplantısının başlıca özelliği, görüşmelerde Amerika Birleşik Devletleri'nin Atina Büyükelçisi'nin de bulunması idi...

Komutanlara son durum hakkında bilgi veren Demirel, saat 21.50'de bakanlar kurulunu toplantıya çağırarak ve Lefkoşe Büyükelçiliğinden gelen raporların değerlendirilmesi-

ne geçilmişti. Raporlarda, Güney Kıbrıs'ın en önemli stratejik bölgesini kontrol altında tutan Geçitkale ve Boğaziçi köylerinin düşmesinin giderilmesi imkânsız bir kayıp olduğu, çarpışmalarda en az yirmi kişinin öldüğü, Rumların bütün mevzileri yitirdiği, silâh ve cephaneye el koyduğu, Barış Gücü'nün olupbitenler karşısında çaresiz kaldığı belirtiliyordu.

Gelen bilgilerin değerlendirilmesi uzun sürmüş ve 16 Kasım Perşembe günü başlamıştı. Demirel, sık sık kendisine telefon ederek randevu isteyen Amerika'nın Ankara Büyükelçisi'ni reddederken, zamanı geldiğinde insanın önce kendi canını düşündüğü gerçeğini perçinliyordu. Karar alınmış ve Başbakanlığa çağırılan komutanlara sabaha karşı bildirilmişti. Karar şöyle idi:

«Eğer işgal edilen Geçitkale ve Boğaziçi köyleri iki saat içinde tahliye edilmese, garanti anlaşmalarına dayanarak Türkiye Kıbrıs'a çıkartma yapacaktır. Çıkartma kararından vazgeçilmesi için köylerin tahliyesi kâfi değildir. Bölgede eski dengenin sağlanması da şarttır.»

Komutanlar makamlarına gitmiş, kara, hava ve deniz kuvvetlerine alarm verilmiş, sivil hava alanları trafiğe kapatılmıştı.

● Amerikan Filosu, müdahaleye hazır bekliyor.

Genel Kurmay'ın çıkartma için planı şöyleydi:

Evvelâ Yunanistan'ın Dedeağaç, Kavala, Rodos, Selânik'teki sivil hava alanları, sonra Midilli ve Girit'teki askeri üsleri tahrip edilecektir. Çünkü bu yapılmadan girişilecek bir çıkartma hareketi Yunan uçaklarının engellemesi mümkündür.

Oysa, «Kıbrıs'a çıkartma kararı» alınmasından en az yarım saat önce Yunan Kralı Konstantin, Grivas ile telefon görüşmesi yaparak işgal edilen Türk köylerinin boşaltılmasını emretmişti. Ancak Rumlar bu köyleri tahliye ederken Türklere ait bütün silâh ve cephaneyi de beraberlerinde götürmüşlerdi. Kısacası, bölgede kuvvet dengesi Türkler aleyhine bozulmuş, Grivas amacını gerçekleştirmişti.

«Eşçini kaybedip sonradan bulmasına şükreden adam»

— Şöyle Düşünüyorum da! —

Insan mutluluğu üstüne düşünüyorum da, böylesi bir dünyada insana bir çıkar yol bulamıyorum. Bu dünya sevgisiz bir dünya. Dünyayı sevmiyenlerin, ağaçları, kuşları, ak bulutları, mavi göğü, akar suları, toprağı karıncayı, hasta kurbağayı sevmeyenlerin dünyası. İnsanoğluna sevmeyenlerin dünyası. İnsanın yozlaşma belirtisi, insanın sevgisizliğiyle başlar. İnsanlar çok uzun zamandan bu yana sevgiyi unuttular. Acılı. Güzelliği, dostluğu unuttular. Dehşetli bir özelemlerde insan-öğle. İnsanoğlu sevgi dolu bir yaratıktır.

İptida sevgi var idi. İnsanoğlu sevgisini yitirdiği gün, her şeyini de birlikte yitirdi. Doğadan, kendi asiliyetinden uzaklaştı. Hal-buki insanoğlu doğayla savaşında kazandı. Şa kendine daha çok, daha sevgiyle döner, doğa karşısında ezilen kişiliğine yeniden kavuşacaktı. Daha özgür, daha insan olacaktı.

Olmadı... İnsan doğa karşısında kişiliğine kavuşurken köleleşti. Burjuva dediğimiz mutsuz bir takım çıktı, insanlığın başına, kendi başına belâ. Burjuva sınıfı bütün hastalıklarıyla insanlığın başında bir veba gibidir.

Burjuvazi insan soyunu yaraladı. Onu-maz yaralar açtı. İnsanda bir insan bölüğü. İnsanlık Afyon harbinden dolayı milyon yıl önce de utanmayacak mı? İçinde bir acı küçümsenme duyulmuyor mu? Toplama kamplarında işkencelerle öldürülenler yüz-yıllar boyunca insanlığın kanayan yaraları ol-

mayacak mı? Vietnam savaşını insanoğlu yüzyıllar sonra da unutabilecek mi?

Almanlar diyorlar ki, biz yapmadık toplama kamplarını, Hitler ve avanesi yaptı. İnsanlık, diyor ki, Almanlar ve Hitler yaptı. Amerikalılar diyorlar ki, Johnson ve avanesi yaptı. İnsanlık diyor ki, Amerika yaptı. Sömürgeciler yaptı, burjuvalar yaptı. Kim ya parsa yaparın, toptan üstümlüden atmağa ne kadar uğraşsınlar uğraşalım, bu cinayeti insan soyu yaptı. Kendi kendimizi doğa karşısında küçümlemekten kurtarabilir miyiz?

Belki bir tek şey kurtarabilir insanoğlunu, insan kuşaklarını... Burjuvaların insan soyuna bulaşmış bir hasta bölük olduğu. Biz kurtaracak ancak ve ancak budur. Büyük insanlık bir zaman hastalanamaz. Diyebiliriz ki, bir çağda bir bölük hastalanmış insan geldi dünyaya, ya da hastalanmak zorunda olan bir bölük insan geldi dünyaya, insanlık dışı işlemler yaptı ve def olup gitti.

Bu düşünce doğrulanırsa biki kuşakları kendi kendilerini küçümsemekten, insan se-yundan utanç duymaktan kurtarabiliriz.

Biliyorum, inanıyorum bir gün insanlık burjuvalardan, bu hastalanmış bölükten kurtulacak, dünya arımp tertemiz olacak. Vietnam, Afyon savaşı, toplama kampları, gete-lar, yoksulluklar birer acı anı olacak. Bun-ları biliyorum, inanıyorum... Ama bu cin-ayettir, bu alçaklıklar insan kuşaklarını ağır-lamakla devam etmeyecek mi? Korkum bu. Vietnam savaşı, tarihin en büyük, en

utanılacak cinayetlerinden birisi... Her gün gözlerimizin önünde sürüp gidiyor. Buna kar-şın bana öyle geliyor ki, daha her şeyi yitirmedik. Bir şeyleri, biraz dostluğu, biraz sevgiyi kurtarabilir, gelecek kuşaklara vere-biliriz. Daha her şeyi yitirmedik, bir Che Guevara var. Daha her şeyi yitirmedik insan soyu, bir Nazım Hikmet var. Daha her şeyi yitirmedik insan soyu, Vaşingtonda yürüyenler var. Daha her şeyi yitirmedik insan soyu, Küba var. Daha her şeyi yitirmedik insan soyu, Vietnam'da doğuşan Vietnamlılar var.

Vietnam'da doğuşenlerin kanı insanlığın bütün kirlerini yıkayabilir belki. Vietnam'da doğuşenlerin ılık gibi akan kanlarından taze, sevgi dolu, dostluk dolu yepyeni bir insanlık doğabilir. İnsan soyu umutlu, mut-luluk dolu bir dünyaya ulaşabilir. Vietnam da doğuşenlerin kanı insanlığın hastalıklarına derman olabilir...

İnsan mutluluğu üstüne düşünüyorum da, böylesi bir dünyada insanlık kurtuluş yolunu bulmuştur belki... Vietnamlıların ka-mı bir mutluluk muştusudur belki. Şöyle bir düşünüyorum da, sömürücülere peşkeş çekilmiş memleketimde karanlığımın, umut-suzluğumun, ağılı acımın üstüne, mutsuzlu-ğumun üstüne pul pul ışıklar dökülüyor. Yüreğim apaydınlık oluyor. Dost ilâhîleri-ne karşı.

Yaşar
Kemal

KOMUTANLAR TOPLANTIDAN ÇIKIYOR
— Kıbrıs'a çıkartma, ama nasıl? —

gibi Denktaş'ın serbest bırakılmasını bir övünme vesilesi yapan iktidarın başı, Rumların köyleri boşaltmasını da «Köyler tahliye ettirilmiştir» diyerek kendisine yontuyordu. Oysa, çıkartma kararının gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği de çok şüpheliydi. Çünkü, Kıbrıs'a çıkartma kararı alındıktan en çok yarım saat sonra Akdeniz'deki Amerikan 6. Filosu'na ait bazı gemiler Kıbrıs ile Türkiye arasına girip tampon görevine başlamışlardı. Haber, Paris radyosundan Agence France Press'e dayanılarak şöyle verilmişti:

«Amerikan 6. Filosu'na bağlı bazı gemiler, Türkiye'nin Kıbrıs'a çıkartma yapması ihtimaline karşı Akdeniz'de Ada ile Türkiye arasındaki sularda devriye gezmeğe başlamışlardır.»

● Demirel, hükümetin gücünü ispatla çalışıyor.

Olaylar gelişirken Demirel Hükümeti, Türkiye Büyük Millet Meclisini de olağanüstü toplantıya çağırmıştı. Görüşmelerin gizli yapılmasını isteyen Demirel, Parlâmentodan «Türk Silâhlı Kuvvetlerinin Kıbrıs'a müdahalesi ve lüzum, hudut ve sınırlı Hükümetçe takdir ve tâyin olacak şekilde yabancı ülkelere gönderilmesi» konusunda yeniden yetki alıyordu. «Kıbrıs'a çıkartma yapmamakla Türk milletinin erkeklığı öldürüldü»

diyerek iktidara gelen AP, çevresine ve dünya kamuoyuna «kuvvetli hükümet» olduğunu bu olayla göstermeğe çalışıyordu. Genelkurmay Başkanı'nın, kuvvet komutanlarının başbakanlığa çağırılması, direktifler verilmesi, çıkartma kararı alınması, Demirel'in anlayışına göre güçlü olmaya yetiyordu. Oysa, güçlü hükümet olmanın başka koşulları vardı. Önemli olan bir kere karar almak, emir vermek değil, karar ve emirlerin başarı ile uygulanmasını sağlamaktır. Bunun mümkün olup olmadığını da, olaylar ispatlayacak biçimde gelişmemiştir...

«Ben sandıktan çıktım. Madem çoğunluk bende, her istediğimi yaparım» düşüncesiyle hareket eden Demirel'in ve çevresindekilere 120 bin Kıbrıs Türk'ünü düşündüğü yoktu. Oysa, 120 bin Türk, haysiyetli bir barış istiyordu, artık silâhları bırakıp yuvasına, işine, okuluna dönmek istiyordu. Rum toplumu da aynı şeyleri düşünüyordu. Ölmek korkusu, öldürülmek işkencesi özgür yaşayamamanın tedirginliği içindeki Rum toplumu, Türklerle barış masasına oturarak asgari müştereklerde anlaşıp silâhtan arınmış, bağımsız bir Kıbrıs'ta yaşamak istiyordu.

Kıbrıs'taki her iki toplum da, Ada dışındaki başkentlerin kendi çıkarlarını düşündüklerini anlamış, âlet olmaktan bıkmış, tek kelime ile bıçak kemiğe dayanmıştı. Gerek Türk, gerek Rum toplumunun bu içten isteklerini gerçekleştirmeye çalışanların büyük bir

Türkiye Sosyalizminin Özellikleri

TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, Türk sosyalistlerine karşı girişilen asılsız ve kasıtlı suçlamalar karşısında geçen Pazar günü İstanbul'da yapılan parti toplantısında Türkiye sosyalizminin özelliklerini şöyle açıklamıştır:

Mehmet Ali AYBAR

Türkiye sosyalizmi, işçisi, köylüsü, zanaatkârı, küçük esnafı, arkasız memuru, namuslu aydını, toplumsu ile bütün emekçi sınıf ve tabakaların iktidarını öngörür. Emperyalizmin boyunduruğunda yaşamak, emekçi sınıf ve tabakalar arasında esasen düşmanca olmayan ilişkileri iyice yumuşatmış, bütün emekçi sınıf ve tabakaların Amerikan emperyalizmi ve onun içimizdeki aracı ve ortaklarına karşı kenetlenmelerine, âdetâ bütünleşmelerine yol açmıştır. Bundan dolayı sosyalizmi kuracak olan iktidar, bir tek emekçi sınıfının iktidarı olmayacak, bütün emekçi sınıf ve tabakaların demokratik iktidarı olacaktır. Türkiye sosyalizminin birinci özelliği budur. TİP tüzüğüünün ikinci maddesi «TİP, Türk işçi sınıfının ve onun demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakalarının (ırgat ve küçük köylülerin, aylıklı ve ücretlilerin, zanaatkarların, küçük esnaf ve dar gelirli serbest meslek sahipleri ile ilerici gençliğin ve toplumu aydınların) kanun yolundan iktidara yürüyen siyasi teşkilâtıdır» der. Dikkat edilsin: İşçi sınıfının önderliğinde bile denmemiş; demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların denmiştir. Bu, Türkiye sosyalizminin nitelendiren son derece önemli bir özelliktir.

Türkiye sosyalizminin ikinci özelliği, aşağıdan yukarı bir hareket olması ve tepeden imcecilik keskinlikle reddetmesidir. Bu ikinci özellik, esasen birincisinin doğal bir sonucudur. Bu ikinci ilke de, tarihimizin özelliklerinden gelmektedir. Halkımız kuzaklardan beri tepeden inme, merkezîyetçi, eli sopalı, ceberrut Osmanlı tipi devlet anlayışı ve yönetiminden çok ıstırap çekmiştir. Bundan dolayı da tepeden imceciliğin her çeşidine karşıdır. Demokratik ey hakkına sahip çıkmıştır. Halkın bu isteklerine saygı gösterilmedikçe sosyalizm kurulamaz. Kaldı ki, tepeden inme sosyalizm yoktur, olamaz. Tepeden imcecilik, halkın felsefesi, halkın ekonomik, sosyal ve politik düzeni demek olan sosyalizm ile asla bağdaşamaz. Tepeden

imcecilik, sosyalizmin red ve inkârı demektir.

Türkiye sosyalizminin üçüncü özelliği, kısıncılıkla istiklâli olmasıdır. Bu da tüzüğümüzde yazılıdır. Bağımsızlığa kısıncılıkla sarılmıştır. Bu ilke önce dış politikamızın temelidir. Bugün nasıl Amerikan emperyalizmine karşı duruyorsak, yarın hangi yabancı devlet Türkiye'ye göz dikerse, ona karşı da aynı azim ve şiddetle karşı koyacağız. Türkiye hiçbir yabancı devletin nüfuzu altına girmeyecektir. TİP'nin iktidarında hiçbir devletin Türkiye topraklarında yeri olmayacaktır.

Aynı prensibe, yabancı sosyalist partiler karşısında da sımsıkı bağlıyız. TİP hiçbir milletlerarası sosyalist örgüte bağlı değildir. Hiçbir enternasyonal ile ilişkisi yoktur. Kimseyden hiçbir merkezden emir almaz. Bunu, üstelik sosyalistçe dayanışmaya da aykırı sayarız. Dayanışma, bağımsız, güçlü varlıklar arasında, eşitlik içinde gerçekleşir. Sosyalizm, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, özellikle Yirminci Yüzyılın ikinci yarısından itibaren her yerde bağımsız bir hareket şeklinde gelişmektedir. Hele Üçüncü Dünya devletlerindeki sosyalist hareketler, bağımsızlıklarına sımsıkı sarılıyorlar. Örneğin yeni bağımsızlıklarına kavuşan milletler, sosyalizm yolunu hiçbir vesait kabul etmeden kendi güçleri ve olanakları ile araştırıyor ve buluyorlar. Herhalde bizi TİP'iler, Türkiye sosyalizmini kendi anlayış çerçevesinde, kendi gücümüzle, yani emekçi halkımızla elele, omuz omuza gerçekleştireceğiz. Maddî, manevî bütün milli varlıkların tam mânâsı ile değerlendirilmesi, emekçi halkın iktidara gelerek devlet çarkını milli menfaatlere gerçekten hizmet eder hâle getirilmesi olarak, sosyalizm, önce milli ve insanî anlamda milliyetçi bir harekettir.

Sosyalizm yarının kalkınmış, halkı mutlu ve kendi kendisinin efendisi olmuş, itibarlı tam bağımsız, demokratik Türkiye'dir. Hedef uzak değil, yakındır. Emekçiler yavaş yavaş örgütlendikleri ölçüde hızla yaklaşmaktadır.

● Kıbrıs Türk'ünün düşmanı emperyalizm.

Ne Atina, ne Ankara, ne Londra ve ne de Washington, barış ve huzur isteyen Kıbrıs halklarının isteklerine engel olamayacaklardır. Çünkü, aklın, mantığın ve gerçeklerin Kıbrıs için gösterdiği çözüm-yolu, yalnız ve yalnız Kıbrıs halkları temsilcilerinin silâhları bırakıp barış masasına oturmalarıdır. Türkiye'den umudu iyiden iyiye kesen Türk mücahitlerinin silâhlarını önce bırakmaları ve Atina'nın baskısını omuzlarında taşıyan Rumların Türkleri izlemeleri uzak değildir. Çünkü aynı Ada'da yaşayan Rumlarla Türklerin birbirine düşman olması için sebep yoktur. Asıl düşman, her iki toplumu birbiri-

ne düşüren emperyalistler ve onların kuklalarıdır.

Nitekim, Denktaş Skandalı'ndan sonra bir bildirî yayımlayan İstanbul Kıbrıs Türk Talebe Cemiyeti «Kıbrıs üzerine oynanmakta olan emperyalist Anglo-Amerikan oyunlarının iyice bilinmesi gerekir. Kendi işlerine gelmediği için Türk'ü desteklemesi imkânsız olan bu devletlerin arabulucu rolünde getirdikleri her teklifin temelini Yunanistan'a ilhak teşkil etmiştir. Kahrolsun, filolarını önümüze çıkaran Amerika ve üslerinin selameti için Kıbrıs Türk'ünü katlettiren İngiliz emperyalizmi...» diyerek bu gerçeği ortaya koymuştur.

Kıbrıs Türk'ünün bundan sonraki mücadelesi, Anadolu Türk'ü ile elele Anglo-Amerikan emperyalizmine karşı yürütülecektir.

KOLAY MI BAŞBAKANLIK

Demirel'in gazetecilerle Kıbrıs olayları üzerine yaptığı konuşmadan:

Soru: Rumların emin adımlarla Enosis'e ilerlediği şeklinde yapılan yorumlar hakkında düşünceniz nedir?

Cevap: Vak'alar ortada. Yorum yapanlar olacaktır. Yorumlar bizim kontrolümüzde değildir.

Soru: Rumların hunharca katliamı devam etmiştir. Bu konuda ne diyorsunuz?

Cevap: 1965 yılına kadar Rumlar işgâl ettiği yerden çekilmemişlerdir. Bunun sebebi vardır. Şimdi çekilmeye mecbur edildiler. Bunun da sebebi vardır.

Soru: Küçük gönderdiği mesajında mücahitlerin direnişlerinin zayıfladığını söylüyor. Bu konuda ne dersiniz?

Cevap: Mesaj aldık, cevap verildi. Herkes mukavemettedir. İşinin başındadır. Bir cidal cereyan ediyor. Bu kolay bir iş midir?

TİP'teki ihtilafın gerçek sebebi nedir?

CHP'nin «ilevi» sözcüğü durumunda bulunan bir dergi, TİP'in «kanun dışı» bir eğilim içinde olduğunu iddia etmek gayretleriyle hazırladığı son sayısında, birçok haksız yakıştırmalar ve suçlamalar yanında, parti içindeki bir anlaşmazlığı da ele alarak istismar etmeğe kalkmıştır.

Derginin piyasaya çıktığı günlerde bu anlaşmazlık yüzünden Şişli Olağanüstü İlçe Kongresi'nin yapılamaması ve il kongresinin de bu nedenle ertelenmesi, ister istemez, bütün dikkatleri TİP'deki «Haysiyet Divanı'na sevk» olayları üzerine çekmiştir.

Toplumcu çevrelerde de yankı yaratan bu olayı objektif şekilde değerlendirebilmek için ANT, gerek Haysiyet Divanı'na verilen üyelerle, gerekse Genel Merkez temsilcileriyle ayrı ayrı temas ederek meselenin içyüzünü tebliğ etmeğe çalışmıştır.

Herşeyden önce şunu belirtmek gerekir ki, bütün siyasal partiler gibi, sosyalist bir parti de, detayda bir takım görüş ayrılıkları doğması ve parti yönetiminin memnun olmayanlar bulunması olağan bir durumdur.

Türkiye'nin tek sosyalist partisi olan ve «ilevi» partisi durumuna geldiği muhaliflerince de teslim edilen TİP'te de, zaman zaman bazı huzursuzluklar ve anlaşmazlıklar belirmiştir. Bunların bir kısmı tasfiye ile sonuçlanmış, bazıları taraflar anlaşarak bertaraf edilmiştir.

Önce 13 kişinin, daha sonra 76 kişinin «kesin ihraç istemi» ile Haysiyet Divanı'na sevk edilmesine sebep olan ihtilaf ise, İstanbul İl'in Şişli İlçesi'nde patlak vermiştir. İhtilafın açıkça ortaya çıkması, büyük kongre öncesiye rastlamaktadır.

TİP'in 1966 İstanbul İl Kongresinden önce 19 ilçeden 11'inin bazı yöneticileri, Beyoğlu'nda bir toplantı düzenliyerek İl Kongresinde ve büyük kongrede izliyecekleri hareket hattını tesbit için görüşmeler yapmışlardır. Bu toplantının düzenlenmesinde en aktif rolü Şişli İlçesi temsilcileri oynamışlardır.

Genel Merkez, bu toplantıyı o sırada parti yöneticileri aleyhine parti dışında açılan kampanya ile ilgili görmüş, toplantıya katılan Feridun Aksın, Kemal İşler, Fehmi Özgök, Cemil Ormanlar, Kumru Gözügeçgel, Cavit Zengin, Sevinç Özgüner, Sedat Düzkan, Arif Erim, İsmet Moray, Muhsin Toprak, Nişan Değirmenci, Ali Ersin Güncü, Vahit Tullis, Hüseyin Adıduyulmuş, Necmettin Mercan ve Sevkî Çalışkan'ı «Genel Merkez organlarını ele geçirmek, birlik ve beraberliği bozucu hizipçi faaliyetlerde bulunmak» iddiasıyla Haysiyet Divanı'na sevk ettirmiş, fakat bir celsede hepsi beraat etmiştir.

Ancak, Genel Merkez'in iddiasına göre, beraat edenlerden bir kısmının Genel Merkez aleyhindeki kışkırtıcı tutumları İl Kongresinde ve Büyük Kongrede de devam etmiş. «Parti içinde dayanışmayı bozucu, parti-nin kabul edilmiş politik çizgi-

sine aykırı tutumda olan, parti merkez organlarının aleyhinde devamlı kışkırtmalarda bulunan ve parti'nin tüzük uyarınca kurulu organları dışında âdeta yeni organlar yaratacak şekilde toplantılar yapan bir hizip faaliyetli» mahiyetini almıştır. Genel Merkez, İstanbul Kongresi'nde İl Teşkilatının hiç tanımadığı bir adaya Başkanlık Divanı seçiminde Sadun Aren ile başbaşa oy sağlandığını, Başkan vekillerine evvelce tesbit edilen kışkırtıcı faaliyetini, Amerika'ya karşı pasif direnme kampanyasının yerildiğini, büyük kongreden önce bir derginin TİP hakkında açtığı tartışmaya bazı üyelerin parti yöneticilerini ve milletvekillerini suçlayıcı yazılar gönderdiğini, Malatya'daki Büyük Kongrede açıkça hizipçilik ve kulis faaliyeti yapıldığını, bu hizipleşmenin ve bunun doğurduğu çalkantıların «Parti dışı» çevrelerle bir ihtilaf doğurma eğilimi tehlikesi yarattığını ileri sürerek Genel Yönetim Kurulu kararıyla bu hizbin elebaşları saydığı 13 kişiyi (isimleri aşağıdadır) 18.7.1967 tarihinde Haysiyet Divanı'na sevk etmiştir.

13 kişi ise «hizipçilik» iddiasını reddetmekte, bütün bu faaliyetlerin, Siyasal Partiler Kanunu'nun ve parti tüzüğü'nün kendilerine tanıdığı söz, seçme ve seçilme hakkının kullanılmasından ibaret olduğunu ileri sürmekte ve bazı görüşlerinin «Parti dışı» kimselerin görüşleriyle aynı paralelde bulunmasının bir rastlantı olduğunu belirterek kendilerini bağlayamayacağını söylemektedirler.

Gerek Genel Merkez'in, gerekse «ihraç istenen» üyelerin iddialarının doğruluk derecesi bir an önce Haysiyet Divanı'nda incelenip karara bağlanmak gerekirken, Haysiyet Divanı üyelerinin aylarca bir araya gelmemesi huzursuzluğu daha da artırmış ve çeşitli söylentilerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu arada, Genel Başkan'ın, Genel Yönetim Kurulu ve Haysiyet Divanı üyelerine «ihraç»ları sağlamak için baskı yaptığı söylentilerinin çıkması üzerine çoğunluğu Şişli İlçesi'ne mensup olmak üzere 76 üye Genel Başkanlığa ortak bir yazı göndererek bunun doğruluk derecesini

sormuşlardır. Daha sonra bu müracaata başka illerden de katılanlar olmuştur.

Genel Merkez, bunu da «disiplinsizlik» ve «hizip» faaliyetinin yeni bir tezahürü kabul ederek 76 kişinin de Haysiyet Divanı'na sevk edilmesini kararlaştırmıştır. İmza sahipleri ise, bu yazıyı sırf «parti içi demokrasiyi korumak» endişesiyle gönderdiklerini söylemektedirler.

Ayrıca, Şişli olağan ilçe kongresinde, Genel Merkez, Haysiyet Divanı'na verilenlerin «seçme ve seçilme» hakkına sahip olamayacağı görüşünde olduğu halde, Genel Sekreter Rıza Kuas'a karşı Kongre Başkanlığını kazanan Aslan Başer Kafaoglu'nun onlar da kongreye katılabileceklerine karar vermesi yeni bir ihtilaf yaratmıştır. Genel Merkez kendi görüşünde ısrar ettiği için bir hafta sonra İlçe Kongresini iptal etmiş ve olağanüstü kongreye gitmek üzere Merkez Yürütme Kurulu Üyesi Kemal Türkler'in başkanlığında üç kişilik bir geçici heyet kurmuştur. Bu heyet 11 Kasım Cuma günü Partide birkaç gün içinde alınan üyelerin de iştirakiyle olağanüstü ilçe kongresi düzenlenmiş ve Haysiyet Divanı'na verilen üyelerin hiçbirini kongreye üye olarak kabul etmeyeceğini bildirmiştir. Genel Merkez'in kongre iptal edemeyeceğini, sadece Yönetim Kuruluna iletten el çektirebileceğini ileri süren karşı grup ise gayrimensur saydığı kongrenin yapılmasına fiilen engel olmuştur. Bu yüzden ertesi gün yapılması gereken İl Kongresi de, bütün ilçe kongreleri tamamlanamadığı için ertelenmiş ve o gün sadece parti yöneticileri siyasal konuşmalar yapmışlardır.

Bu olaylar olup bitirken Haysiyet Divanı'na verilenlerden sekiz kişi, olayları kendi görüşleri açısından yansıtan ve Genel Yönetim Kurulunun Haysiyet Divanı'na sevk istemini ve 76'ların Genel Başkanlığa müracaatını da ihtiva eden bir «duyuru-yu» Parti üyelerine dağıtmışlardır.

Bu üyeler Arif Damar, Sedat Düzkan, Sıtkı Eser, Bora Gözen, Hikmet Gürdağ, Kemal İşler, İhsan Memoğlu, Halil Oyman'dır.

Ihraç İstenenler...

30 Eylül'de Haysiyet Divanı'na sevk edilen 13 kişi:

Sevinç Özgüner, Kumru Gözügeçgel, Naci Ormanlar, Rasih Nuri İleri, Ahmet Say, Süleyman Ege, Halit Çelepk, Şekibe Çelenk, Ümran Baran, Vahap Erdoğan, Necati Aykaş, Tuncer Yahar, Necip Deveci.

Son olarak Haysiyet Divanı'na verilen 76 kişi:

Dr. Kemal İşler, Sıtkı Eser, Kadri Taylan, Abdullah Konya, Ahmet Yılmaz, Av. Remzi Çaybaş, Muammer Tuksavul, Burhan İde, Necdi Omay, Mehmet Bülbün, Cemil Ormanlar, Şaban Yıldız, Nejat Tözge, Marfa Tözge, Turhan Zeren, Halil Sevinç Oyman, Kemal Ulus, Nurettin Özgür, Av. Muvaffak Şeref, Av. Yılmaz Halkacı, Av. Abdin Özkan, İhsan Hasret, Dr. Serol Teber, Günnuş

Ormanlar, Dr. Gencay Gürsoy, Mustafa Özgür, Rüknettin Vural, Ahat Yegena, Cemal Güner, Mehmet Ülker, Arif Damar, Bora Gözen, Sedat Düzkan, Hamit Yabas, Burhan Uca, Necati Demirtaş, Selim Ünal, Engin Gözen, Bilhan Celiloğlu, Mete Ergin, Firuzan Düzkan, İhsan Memoğlu, Tansel İleri, Saadet Ormanlar, Gül Sevim Yabas, Ali Aksoy, Hikmet Gürdağ, Naciye Oyman, Gülseren Pehlivan, Namık Ormanlar, Ükü Beriker, Artin İda, Oktay Dedeoğlu, Cumhur Aksel, Kutber Akalm, İsmail İçel, Haluk Barutcuoğlu, Vural Dalar, Mehmet Köseoğlu, İzzet Ballı, Nişan Tıraş, Sedat Eryol, Necati Altay, Zeki Gezgün, Mehmet Gezgün, Recep Doğruyol, Halil Budak, Dursun Yorulmaz, Tevfik Yurtcu, Şefik Alazan, Halil Oynargül, Halil Aksoy, Sevim Ormanlar.

TİP bugün Türkiye'nin tek sosyalist partisidir; emekçi Türk halkının tek umududur. Partinin üyeleri ve yöneticileri, bu hareketi bilmek için bir takım çevrelerin giriştiği tahrirlere karşı uyanık olmak, birlik ve beraberliği hassasiyetle korumak zorundadırlar...

TİP Haysiyet Divanı 13 kişinin durumunu nihayet hafta sonunda görüşmeğe başlamış, ihraçları istenenlerin dosyaları inceleyebilmeleri için toplantıyı 9 Aralık tarihine ertelemiştir.

Olaylar gözden geçirilince görülmektedir ki, ortada iki iddia vardır: Genel Merkez, Haysiyet Divanı'na verilen üyelerin «hizipçilik» yaptığı ve «disiplinsizlik»te bulunduğu iddiasındadır. onlar ise sadece «Parti içi demokrasiyi koruma» endişesiyle hareket ettiklerini ileri sürmektedirler.

Akışın ileri sürdüğü biçimde Haysiyet Divanı'na verilen eski toplumcular hakkında «komünizizm» suçlaması söz konusu değildir. Nasıl olsun ki, hiçbirinin bu yolda kesinleşmiş mahkûmiyeti yoktur ve aralarında eyleme yeni katılmış gençler de vardır. Esasen böyle bir durum olsa, parti yöneticilerinden önce Siyasal Partiler Kanunu'nu uygulamakla görevli olan makam-

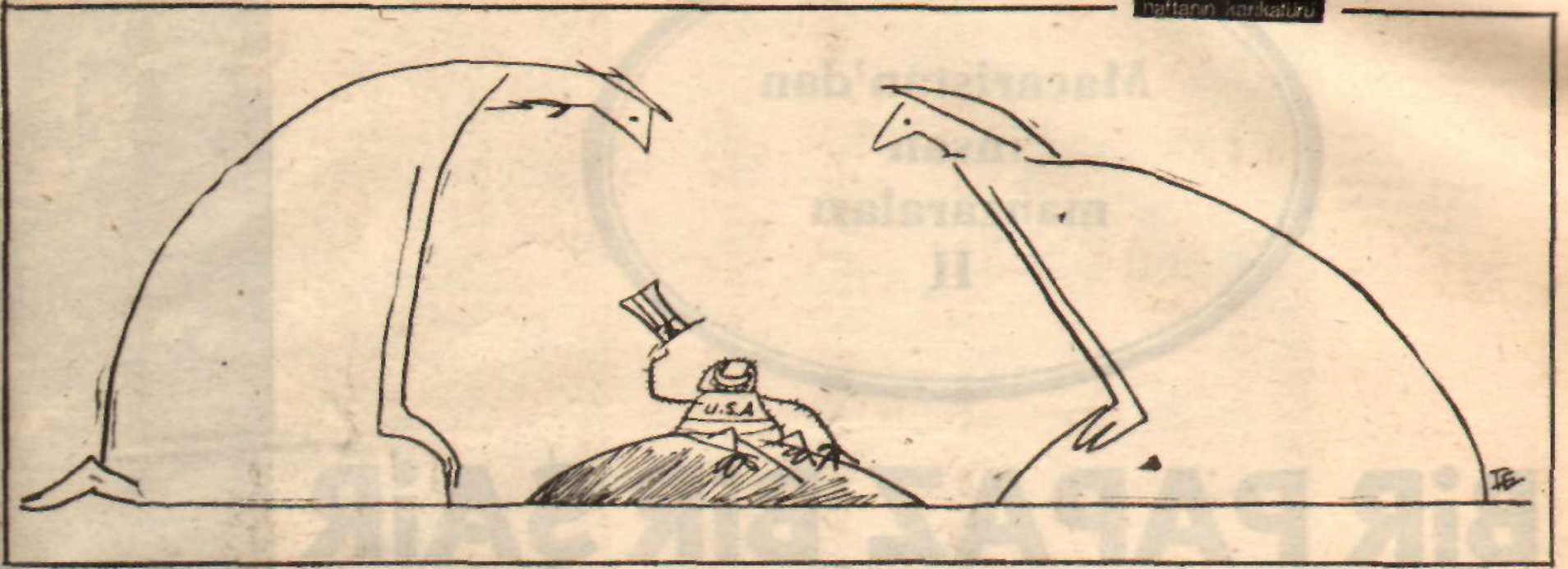
ların harekete geçeceği muhakkaktır. Üstelik, TİP, kanunen Partiyeye girmesi yasak olmayan «eski toplumcular»a da kurulduğu günden beri kapılarını açmıştır ve bunların çoğu bugün partide feragatla çalışmaktadır.

Genel Merkez'in iddiaları ve «ihraç»ları istenenlerin savunmaları herhalde Haysiyet Divanı'nda adil olarak değerlendirilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, Genel Merkez esasta ne derece haklı olursa olsun, bazı biçimsel hatalar yapmış, Şişli İlçesi'nde Genel Merkez taraftarı görünen bazı kimselerin tutumları ve Haysiyet Divanı'nın meseleyi sürüncemede bırakması da huzursuzluğun büyümesine yol açmıştır.

İtici değil, fakat «birleştirici» bir disiplin, muhakkak ki parti bütünlüğünün korunmasında ve «Parti içi demokrasi»nin gerçekleştirilmesinde daha olumlu sonuçlar verecektir.

Haysiyet Divanı'na verilenler ise bugün büyük sorumluluk karşısındadırlar. Savunmalarında ne kadar haklı olurlarsa olsunlar, bugün emekçi halkın tek siyasal örgütü olan TİP'i parçalamak isteyenlerin paraleline düşmemek, onların bu emellerini gerçekleştirmelerine fırsat vermemek için, büyük «feragat ve sabır» göstermeleri gerekmektedir. Geçici anlaşmazlıklar, eğer ard niyetler ve partinin temel ilkelerine ve tutumuna karşılık söz konusu değilse, zaman içinde çözümlenir, bir zamanlar beraber kavga vermiş insanlar, sosyalist eylem içinde tekrar bir araya gelebilirler.

Haysiyet Divanı'nın vereceği karar ne olursa olsun, hakların-
daki «hizipçilik» suçlamasının doğruluğu, ya da yanlışlığı, onların bundan sonraki davranışlarına göre parti tabanında kesin yargıya bağlanacaktır.

KIBRIS'TA OYNANAN OYUN!

Hüseyin BAŞ

Ulusal olmayan, kişilikten yoksun dümen, suyu politikalarının ahnyazısı tektir: Er yada geç, kepezlerinin çıkması...

Yıllar yılı Kıbrıs'lı soydaşlarımızın, giderek bütün Türk ulusunun gerçek çıkarları doğrultusundan çok Anglo — Amerikan çıkarları çizgisinde seyreden Kıbrıs politikamızın bundan farklı olmayacağı, AP iktidarının kulağından tutularak Yunan faşistleriyle sınır boylarında iflâs masasına oturtulmasından otu yana, kesinlikle ortaya çıkmıştır.

Denktaş Olayı ise, kaderini Anglo — Amerikan uyduluğuna bağlayan kötü bir politikanın en sefil ve traji — komik biçimiyle iflâsını, çöküşünü yansıtmaktadır.

Denktaş'ın tepeden tırnağa monte, düzmece ve kaba bir farsın önde gelen bütün özelliklerini taşıyan traji — komik serüveninin ayrıntılarına yeniden değinmekte yarar yok. Bununla birlikte, Denktaş'ın akıl almaz bir sorumsuzlukla, uzun uzun anlattığı serüveninde, dümensuyu politikaları, nın hizmetindeki kişilikten yoksun kötü politikacıyı bütün çıplaklığıyla görmek mümkün... Denktaş Olayı, bu yüzden, ulusal olmayan bir politikanın iflâsını saptaması bakımından olduğu gibi, dümensuyu politikasının hizmetindeki politikacıların kişiliğini ortaya koyması bakımından da üzerinde ibretle durulması gereken bir olaydır.

Denktaş Olayı'nın asıl önemli yanı, olayın kendisinden çok, olayın yaratılmasında rolü olan etkenlerdir. Bu konuda ileri sürülen görüşler çeşitlidir. Kimine göre Denktaş politik ihtirasları doğrultusunda, unutulduğu yerden ön plana çıkarmak için bir gösteri yapmış, ancak bunu yüzüne gözüne bulaştırmıştır. Kimine göre ise, sansasyon avındaki bir gazetenin etkisiyle Kıbrıs'ın yolunu tutmuştur.

Kanımızca, olayı bu derece basite indirgemek hatalıdır. Denktaş Olayı, ancak Ortadoğu'daki son gelişmelerle daha da açıklık kazanan Akdeniz'deki yeni Amerikan politikası açısından bakıldığında gerçek boyutlarıyla yerine konulabilir.

Meselenin arka planında, Amerika'nın Akdeniz'deki son gelişmeler sonunda yeniden kurulan dengeyle birdenbire önem kazanan stratejik kıilit noktaları politikası vardır.

Hatırlarda olduğu gibi, Akdeniz Bölgesi, Amerika'nın, 1961'de Demokratların iktidara gelmesinden sonra benimsediği «elâstiki karışa hücum» stratejisiyle yeniden önem kazanmış

ve Amerika o gün bugün bir yandan bölgedeki askeri ve stratejik gücünü artırırken öbür yandan bölgede yeni üsler edinmenin çarelerini araştırmaya başlamıştır. Birleşik Devletler, tıpkı öteki etki bölgelerinde olduğu gibi Akdeniz bölgesinde de NATO aracılığıyla ilk kez İngilizlerin üslerine el atmış, daha sonra da çeşitli ekonomik ve politik baskı oyunları ile Kuzey Afrika ülkeleri topraklarında yeni üsler kurmaya girişmiştir. Birleşik Devletler'in Kıbrıs ile ilgilenmeye başlamasının temel nedeni budur.

Öte yandan, Ortadoğu'daki yeni ekonomik ve politik konjonktürde üçüncü dünya ülkelerinin olumlu tarafsızlık politikası çizgisinde onurlu yerini alacak «emperyalist üslerden arınmış bir Kıbrıs» düşüncesi, meseleyi NATO çerçevesi içinde olup bittiye getirmeyi düşleyen Amerika'yı tedirgin etmeye başlamıştır.

Ayrıca, Kıbrıs meselesinde tarafların bugüne dek izlenmiş oldukları politikalar, Türkiye, Yunanistan ve dünya kamuoyunun meseleye karşı gösterdikleri hassasiyet, istenilen yönde bir olup-bitti için daima bir engel teşkil etmiştir.

Ama asıl engel, adanın bağımsızlığından yana olan Makarios'tur. İki Amerikalı gazeteci — Weintell ve Bartlett — geçen aylarda yayınladıkları bir kitapta Amerika'nın Makarios'u bertaraf etmek için giriştiği ayakoyunlarını açıklamışlardır. Bu konudaki plânlar, Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı Robert Ball'un Kıbrıs'ı ziyareti sırasında hazırlanmıştır. Weintell ve Bartlett'e göre, Amerika Makarios engelini ortadan kaldırmak için Grivas'ı görevlendirmiştir. Böylece Makarios bertaraf edildikten sonra mesele Türkiye'ye de bir kısım toprak verilmek suretiyle olup — bittiye getirilecek. NATO çerçevesinde üslü enosis gerçekleştirilecek, Yunanıstandaki faşist cunta bu defa Grivas'ın darbesiyle Kıbrıs'ta doğal uzantısını bulacaktır.

Ne var ki, başka Makarios olmak üzere yukarıda sıraladığımız engelleri bir çırpıda ortadan kaldırarak meseleyi NATO çerçevesi içinde kotarmak sanıldığı kadar kolay değildir. Nitekim, Makarios'u devirme plânlarına hazırlık olmak üzere Amerika'nın baskısıyla düzelenen Dedeoğaç pazarlığı istenilen sonucu vermemiştir. Daha da kötüsü, Dedeoğaç görüşmelerinin yarattığı infial, Türk kamuoyunda, ada Rumlarıyla birlikte Kıbrıs'lı soydaşlarımızın da onurlu yerlerini alacakları bağımsız Kıbrıs tezinin güç kazanmasına yol açmıştır.

Türkiye'de bu eğilimin güç kazandığı bir sırada Kıbrıs'ta Makarios'un sözcüsü Klerides'in Kıbrıs Türkleriyle Rumlar arasında bağımsız Kıbrıs düşüncesi üstünde temellendirilecek görüşmelerin yapılmasını teklif etmesi, Kıbrıs Meselesi'nin İngiltere ve Amerika'nın bu konudaki düşüncelerinin tam aksi yönde, yepyeni bir mecraaya girme eğiliminde olduğunu somutlaştırmıştır.

Denktaş'ın gizlice adaya girmek için harekete geçmesinin, böyle bir eğilimin somutlaştığı ana rastlaması düşündürücüdür. Üstelik, kayığına pusula almayı unutan eski cemaat başkanının «anlaşmazlıkları sağlam bir limana doğru bir pusula ile sokmak» için Kıbrıs'a gitmek istediği yolundaki sözleri de buram buram çelişki kokmaktadır. Denktaş, iddia ettiği gibi anlaşmazlıkları gerçekten doğru bir pusula ile sağlam bir limana sokmak istemiş olsaydı, herhalde Makarios'u devirerek adayı Yunanistan'a katmak için pusuda bekleyen Grivas'a koz vermekten kendini menetmesi gerekirdi. Denktaş'ın dört yıl bekledikten sonra meselenin ilk kez Kıbrıs'lı Türklerle Rumlar arasında bir çözümle barışa yönelmesi umutlarının belirdiği bir sırada harekete geçmesini bir raslantı olarak karşılamak güçtür. Ama Makarios gerçekçi bir devlet adamıdır. Olayı soğukkanlılıkla karşılamıştır. Suyu sabuna dokunmadan Denktaş'ı uçakla geldiği yere postalamıştır. Böylece, İngiliz ve Amerikalılarla onların hizmetindeki Yunan cuntasının Kıbrıs'ı olupbittiye getirerek NATO'ya yamama hevesleri bir kez daha kursaklarında kalmıştır. Makarios'un olayı soğukkanlılıkla karşılaması, darbeye fırsat vereceği umulan karışıklıkları ve gerilimi bir an için engellemiştir.

Ancak çok geçmeden Grivas adada iki Türk köyünü işgal etmek suretiyle yeni karışıklıkları körükleyerek darbeye ortam hazırlama teşebbüsüne girişmiştir. Şimdi bütün mesele, Grivas'a yeni fırsatlar verebilecek hareketlerden kaçınmasını bilmektir.

Denktaş Olayı, kötü bir politikanın ipliğini pazara çıkartmıştır. Kıbrıs'lı soydaşlarımız ve Türk halkı, avuntu politikasına ve dümensuyu politikası hizmetlerine artık «paydos» demelidir.

Dünya uluslarının büyük çoğunluğunun saygılı desteğine mazhar olan bağımsız, silahlardan ve üslerden arınmış Kıbrıs görüşüne sahip çıkmak, onurlu ve gerçekçi tek çözüm yoludur.

Macaristan'dan insan manzaraları II

BİR PAPAZ BİR ŞAİR

BİR PAPAZ

Adı Palos İvan. Çalıştığı dini merkezin adresi: Budapeşte V., Eötvös Lorand utca, 7.34 yaşında. Ama kırkıdan fazla göstermiyor. Söyledim; İri vücudunu hoplata hoplata güldü. Al yanak bir köylü yüzü var. Babası posta idaresinde yüksek dereceli bir memurmuş. Katolik olduğu için ister istemez bekâr. (Macaristan'ın büyük çoğunluğu katolik. Bu konuşmada verilen rakamlar da yalnız katoliklere aittir.)

Palos İvan bizi karşıladığı zaman saat ondu. Önce bir odaya, sonra o odadan geçilen başka bir odaya girdik.

— Rakı ister misiniz? dedi.

Gece, bir yabancı gazetecinin evinde, hem tartışmış, hem de saatlerce içmiştik. Sadece bir bardak su rica ettiğimi söyledim. O, su getirme, ye giderken, ben yıllarca önce tanıdığım bir başka papazı düşünüyordum: İmroz Adasında Melih Cevdet'le bana rakı ikram eden papazı... Laslo, bu arada, «Niçin reddettiniz, bunların rakısı çok güzeldir.» diye sızlanıyordu.

Bir iki genel sözden sonra sormaya başladım:

— Macaristan'da kilise - devlet ilişkileri?

— «Kurtuluşa kadar (1945) devletle kilise birbirine bağlıydı; Kurtuluş'tan sonra ayrıldılar. 1945'te, Devletle kilise arasında varılan bir anlaşmaya göre Devlet kiliselerine, din adamlarına birtakım imkânlar sağladı. Papazların çoğu devletten maaş alır. Bu maaş en çok 1.000 forint (500 lira kadar) olabilir. Bu, sadece bir yardımdır. Yoksa din adamlarının ücreti bundan ibaret değildir. Ücretin öteki kısmı dindarların yaptıkları bağışlarla sağlanır. Devletten maaş alan papazlar sosyal sigortadan da yararlanırlar: İlâç gibi, doktor gibi. Devletten maaş almayanlar da sosyal sigortadan yararlanırlar.

— Papazların ne kadarı devletten maaş alıyor? Dindarların yardımlarıyla birlikte toplam maaşları ne kadar oluyor?

— Üçte ikisi devletten maaş alıyor. Bir bölge papazının aylığı, dindarların yardımlarından sağlanan ek ücretle birlikte, iki bin forint'i bulur. Bu yardımla birlikte 2 bin forint'i bulmazsa Kiliseler Merkezi Sandığı aradaki farkı öder. On yıl çalışan bir chapelain (küçük kilise papazı) asgari 1.400 forint alır; on yıldan az çalışanlar ise 1.200 forint; bu nakdi ödemeler dışında bunların beslenmeleri ve konuları kilise tarafından karşılanır.

— Macaristan'da ne kadar din adamı var?

— Katolik kiliselerinde çalışanların sayısı 5.500. Ötekileri bilmiyorum.

— Katolikler için Macaristan'da kaç kilise var?

— Macaristan'ın üçte ikisi katolik. En küçük köyde bile bir kilise var. Daha büyük yerlerde birçok kilise var. Bir rakam vermek güç.

— Dini inanç özgürlüğü? Bu özgürlüğün pratikte işleyiş şekli?

— Önce messe (Katolik kilisesinde baş ayin) var. Her gün en azından bir tane. Pazar günleri birçok messe var. Sonra yayınlarımız var. En önemlisi bir haftalık: *Yeni İnsan*.

— Ne kadar basılıyor?

Bilmiyordum. İçerdeki odaya gitti. Birkaç dakika sonra döndü.

— 67.000, dedi. Bu haftalık dışında, 15 günde bir yayınlanan bir dergimiz var: «Katolik Sözü.» Sonra, biraz bilimsel olan aylık bir dergi: «Vigilia». Ve üç aylık bilimsel bir dergi: «Teologya.»

Palos İvan epey şişmandı, çok dostça konuşuyordu, bunun için bu dergilerin tirajlarını sorarak onu yormaya kıyamadım, «bilimsel» sözü üzerinde de durmadım.

— Katolik kilisesine bağlı okullar, fakülteler? Öğrenci sayısı?

— Budapeşte'de bir Teolojik Akademi var.

50 öğrencisi var. (Katolik kilisesi dışındaki liselerden de öğrenci geliyor bu Akademiye). Her eyalet en kabiliyetli öğrencilerini gönderiyor. Ayrıca dört ilde, papaz yetiştirmek için, *Seminer Sistemi* var. Liseden sonra 5 yıl, 1 yıl da lâtince öğrenmek için, ediyor 6 yıl. Bunların her birinde aşağı yukarı 200 öğrenci okuyor. Ayrıca, bütün Macaristan'da 8 katolik lisesi var: Altısı oğlanlar için, ikisi kızlar için. Bir lisede ortalama 320 öğrenci okuyor. Bu liselerde devlet olgunluk imtihanı ile aynı değerde olan bir olgunluk imtihanı var; bir devlet sorumlusu da bu imtihanlara katılıyor ve not veriyor. Katolik liselerinin amacı sadece papaz yetiştirmek değil; mezun olanların büyük çoğunluğu, tıpkı öteki liselerden mezun olanlar gibi, Üniversitelerin çeşitli fakültelerine giderler.

— Daha çok kimler geliyor kiliselere? Yaşa, cinsiyete ve mesleğe göre bilgi verebilir misiniz?

— Genellikle kadınlar geliyor. Sonra oldukça yaşlı erkekler geliyor. Gençlerden de gelenler az değil. Meslek bakımından cevap vermek zor; her tabakadan gelen var. (Biraz duruyor ve ekliyor) Hem çalışıyorlar, hem dini ayinlerini yapıyorlar. Sosyalist devletle din arasında bir çelişme yok.

— Gelenlerin sayısında bir azalma ya da artma var mı?

— Ne zamandan beri?

— 1960'tan beri diyelim.

— Birçok yıldır küçük bir azalma var. Fakat bundan dolayı umutsuz değiliz, çünkü bu küçük bir azalma. (Laslo, tercümanlık yaparken, ilk defa kendi yorumunu da ekledi: «Tabii kendi açısından söylüyor.») Çünkü daha çok yaşlılar ölüyor.

Biraz da kendisiyle ilgili sorular sormak istediğimi söyledim. Ellerini iki yana açarak, «Buyurun.» dedi.

— Aylığınız?

— Devlet 1.000 forint veriyor, ayrıca 1.900 forint daha alıyorum. (1.500 lira kadar.) (Estergon Semineri mezunu imiş. Lâtince biliyor)

— Dış politika meseleleri sizi ilgilendiriyor mu?

— Dış politikadan çok birey olarak insanlar ilgilendiriyor.

— İlerisi için projeleriniz var mı?

— Bu işte kaldığım sürece Budapeşte'nin din işleri için çalışmak, devletle din arasındaki barışı sürdürmek için çalışmak ve bize gelen dindarlara yardımcı olmak istiyorum.

— Edebiyatla ilgileniyor musunuz? Hangi yazarları seviyorsunuz?

— Şüphesiz ilgileniyorum. Mümkün olsa en modern kitapları da okumak isterim. Ama zamanım az. Sevdiğim Macar romancıları: Veres Peter, Mikszath Kalman, Gardonyi Geza, Jokai Mor.

— Yabancılardan?

— Okumadım.

Konuşma bitti. Teşekkür ederek misafire istediğim. Gülerek yerinden fırladı, bir dolaba koştu, kapağını açtı: Bir şişe konyak.

L'Eglise de Matias
— Peşte'nin ünlü kilisesi —

Avrupa'nın en güzel şehirlerinden biri olan Budapeşte'nin ortasından Tuna Nehri geçmekte, trafiğin büyük kısmı nehir yoluyla yapılmaktadır. Resimde Budapeşte'nin genel görünüşü görülmektedir...

Fethi NACI

Hep o çocuksu gülüşüyle, «İçmeden gitmek yok!» dedi. Birer kadeh doldurdu. İçerken «Eğipçire» (Şerefe) dedim, pek hoşuna gitti.

Ayrılrken, ta dış kapıya kadar geçirdi, «Nezakət olsun diye değil» diyordu, «İçimden öyle geldi.»

BİR ŞAIR

Geniş bir oda. Duvarı Petöfi'nin bir resmi. Resmin önünde geniş bir çalışma masası. Masanın sol tarafında Petöfi'nin bir heykeli.

Macar Edebiyatçıları Birliği'nde genç şair Gabor Garai'nin çalışma odasıdır. Gabor Garai, Birliğin Dış Münasebetler Sekreteri, 1929'da doğmuş. Önce ekonomi okumuş, sonra Edebiyat Fakültesini bitirmiş. İlk şiirleri 1948'de görülmeye başlamış. 1965'te, en büyük devlet ödülü olan «Kossuth Ödülü»nü kazanmış.

— Önce Birlik hakkında kısaca bilgi verirmisiniz? diyorum. Kuruluş tarihi, üye sayısı, faaliyetleri?...

Tam söze başlarken telefon çalıyor. Konuşuyor. «Romanya'dan aramışlar» diyor. Orta yaşlı bir kadın kahvelerimizi getiriyor.

— Macar Edebiyatçıları Birliği, ilkel bir biçimde, 1946'da kuruldu. 1959'da reorganize edilerek bugünkü şeklini aldı. Şimdi 350 kadar üyesi var.

— Üye olmak için aradığınız şartlar?

— Eserleriyle günümüz edebiyatında bir varlık olmak ve Birliğin kurallarını kabul etmek. Üye olmayan edebiyatçıları da var, ama en ünlü şairler, en ünlü yazarlar üyedir. Edebiyatçıları Birliği sadece sosyal bir örgüttür; ne bir politik organ, ne de bir devlet gücü. Öyle bir gücü yok, bunun için de yayınevlerini ve editörleri yönetmez. Ödüller için devlete teklifte bulunur, o kadar.

Gabor Garai, sonra, Birliğin yönetici organlarından söz etti. Birliğin masraflarını üyelerin ödentileri ve devlet karşılıyormuş. Bunların oranını sordum. «Masrafların çoğunluğunu devlet karşılıyor» demekle yetindi.

— Birlik edebiyatçılara maddi yardım yapıyor mu?

— Hayır. Bunun için Birlikten bağımsız olan bir «Edebi Fon» vardır. Bu Fon'u edebiyatçıları yönetir. Bir edebiyatçı hasta olunca hekim, ilaç, hastane masrafları ödenir. Çeşitli mali yardımlar vardır. Meselâ yeni bir eser yazmakta olan bir edebiyatçı, paraya ihtiyacı varsa eserini bitirince ödemek üzere bu Fon'dan borç alabilir. Ayrıca bu Fon, incelemeler yapmak için burslar verir. Balaton'da, edebiyatçıları için bir «Yaratma Evi» var; eski bir aristokrat şatosu; edebiyatçıları burada indirimli bir fiyatla kâhrlar

— Eserlerin yayınlanma şartları nelerdir?

— Birçok yayınevi ve dergi var. Bunlar dev-

let yayınevleri, ama yazı kurullarında çalışanlar yazarlar, yani bu işin ehli kimseler. Yayımdan önce ve sonra sansür diye bir şey yok. Yayınlarından yayınevlerinin müdürleri sorumlu. Bir yazarın eserinin yayınlanması için biraz tanınması şart.

— Eserini yayınlamadan nasıl tanınacak?

— Dergiler sağlıyor bunu... Dergilerde şiir yayınlayan biri, bir iki yıl şiir yayınladıktan sonra, kitap yayınlamak istiyorsa bir yayınevi ile müzakereye başlar. Müsveddeyi verir.

— Yayınevi yayınlamayı reddederse? Kendisi yayınyabilir mi?

— Yayınyabilir tabii... Yalnız şunu ekliye-yim, son 5 yılda ancak 2 özel baskı oldu, onlar da gerçek şair değildi. Yayınevleri arasında bir rekabet vardır eser yayınlamak için; eğer bir editör bir şairin eserini kabul etmezse bir başkısı aynı eseri kabul edebilir. Evet, edebiyatçı müsveddeyi yayınevine verir, demiştik. Yayınevlerinde bu müsvedde 3 yazar tarafından okunur; ama bu üç yazar birbirinden habersiz olarak okur bu müsveddeyi, biri öteki iki yazarı bilmez. On yıldır yayınlanması mesele olan sadece iki kitap var; biri 3-4 yıllık tartışmadan sonra yayınlandı, öteki artistik yani olmasına rağmen müstahcen bir eser olduğu için yayınlanmadı.

Bir şair arkadaşımın merak ettiği bir konuyu sordum:

— Yalnız şiir yayınlamakla geçinmek mümkün mü?

Elleyle müphem bir işaret yaptı:

— O da mümkün... Ama genellikle şairler aynı zamanda şiir de çeviriyorlar. Makaleler yazıyorlar, çeviri yapıyorlar. Şairlerin çeviri yapımaları bizde bir gelenek. Şiir yazıp şiir çevirmekle geçinmek pekâlâ mümkün. (Gülüyor) Meselâ ben bu büroda çalışsam şiir çevirsem daha çok kazanırım.

— Baskı sayıları ve edebiyatçıların kazançları?

— Baskı sayısına kitabevleri merkezleri ile yayınevi birlikleri karar verirler. Tartışarak. Şiir kitapları 1.000-1.500 ile başlar, 20.000'e kadar çıkar. (Kendi şiir kitabı bir yılda iki baskı yapmış. Toplam tirajı: 17.000. 5 bin mısra varmış kitabında; 60 bin forint, yani aşağı yukarı 30 bin lira kazanmış.) Romanlar 3.000-5.000 tirajla başlar. Birçok baskı sonunda tiraj toplamı 200 bini bulan romanlar var... Edebiyatçıların kazançları konusunda Edebiyatçıları Birliği ile devlet arasında yapılmış bir sözleşme var. Şiirlerde, kaliteye ve mısra sayısına bağlı. Bir mısra için, kaliteye göre, 6-12 forint arasında ödeniyor, tirajdan bağımsız olarak. Tiraj 3 bin'i aşarsa ek olarak ödenen ücret azalarak artıyor. Düzyazılar için, bir formaya 1.000-1.800 forint arasında ödeniyor.

— Kim karar veriyor ödenecek ücretlerin az ya da çok oluşuna?

— Müsveddeleri 3 yazarın okuduğunu söylemiştim. Bunlardan biri eseri inceleyen yayınevinde çalışır, ikisinin yayıneviyle ilişki yoktur. Bun-

lar eserin yayınlanmasına karar verince ödenecek parayı yayınevi sorumlusu olan yazar tayin eder.

Getirilen kahve önümde durup duruyordu. Su bardağına uzanırken kahveyi dökmeyi miyim! Garip bir rastlantı; yabancı bir şairle tanışınca ne yapıp yapıp bir şeyi döküyorum! Paris'te de Abidin Dino André Verdet ile tanıştırdığı zaman Abidin'in pantolonuna -hem de pek münasebetsiz bir yerine- bira dökmüştüm.

Masayı temizliyor. Ben saatime bakıyorum. «Vaktiniz yok mu?» diyor. «Bence çok önemli bir iki sorum daha var ama randevu saatimiz doldu.» diyorum. Hiç önemi olmadığını, istediğim her şeyi sorabileceğimi söylüyorum. Soruyorum:

— Macaristan'da yaratma özgürlüğü?

— Pratikte Macaristan'da herşey yazılabilir. Marksist olmak, partili olmak şart değil. Bizde hiç de fena olmayan yazarlar, şairler var, bunlar katolik ve eserlerinin tirajı da yüksek. Son yıllar en yüksek edebiyat ödülü marksist olmayan edebiyatçılara verildi. Sadece sanat değerine bakılarak. Bizde sadece faşizmden vana -savaştan yana yazmak yasaktır, anti hümanizm yasaktır. Bunları yasaklayan da sansür değil, yayınevleri; çünkü hiç bir yayınevi sorumlusu böylesi eserleri yayınlamaz. Bunların dışında her şey yazılabilir. Devlet, zor yoluyla değil, ikna yoluyla eleştiri metoduyla eserlerin yayınlanmasını etkiliyor. Eskiden 956'dan önce, pratik kuvvet vardı: Dogmatizm. Bu dönemde, sanat değeri olmayan ama komünist fikirler taşıyan bir eser, komünist fikirler taşımayan ama sanat değeri olan bir esere tercih ediliyordu. Bugün bu hatalar işlenmiyor. Marksist espride yazılan bir eser ancak büyük bir sanat değeri varsa gerçek bir eser olur.

— Son soru: Siyasal iktidar - yazar ilişkisi?

— Son on yılda bu ilişkiler tedricen düzeldi. Yanoş Kadar'ın birkaç yıl önce söylediği şu sözler bu meseleyi yeteyle aydınlatır: «Bize karşı olmayan bizimledir.» 1950 yıllarında bunun aksi görüş geçiyordu. Kadar'ın sözü değişmeyi gösteriyor, karakterize ediyor, yoksâ gütmüyor. Bu söz edebiyat için de geçerli. Yazarlar politik yönetici olmak istemiyorlar.

— Niçin?

— Çünkü yönetimin iyi ellerde olduğunu görüyorlar. 1956'da yazarların devleti yönetmesi gerektiğine inanan yazarlar vardı, bugün yok.

— Edebiyatçıları Birliği'nin 350 kadar üyesi var demistiniz. Bunların kaç partili?

Güldü:

— Siz ne kadar tahmin edersiniz?

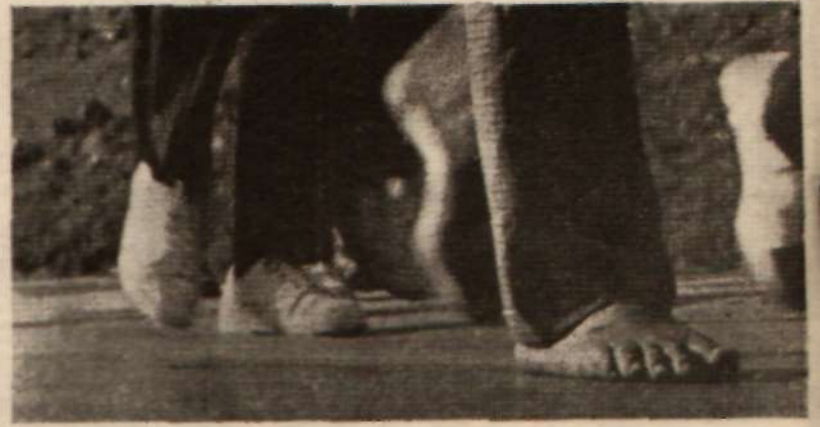
— 200-250.

— Hayır, Ancak 80-85 kadar.

İzin isteyip kalktık. Fransa'da yayımlanan «Action Poétique» dergisinin 14 yeni Macar şairini tanıtan 30. sayısı ile Macaristan'da basılmış Fransızca bir Macar hikâyeleri antolojisi verdi. Teşekkür edip ayrıldık.

Gelecek Yazı:
BİR ÖĞRETMEN. BİR KÖYLÜ

yürüdüler

Anayasa'ya aykırı olarak kuruldukları için özel yüksek okulların devletleştirilmesini sağlamak üzere başlayan demokratik direniş hareketleri başarıyla devam etmektedir. Teknik öğrenel örgütlerinin başlattığı ve çeşitli fakültelerin de katıldığı boykot ve Ankara yürüyüşü onüç gün sürerek son bulmuştur. Yürüyüş sırasında yedi yöresel miting düzenlenerek eğitimlin bozuk düzeni ve halkın eğitimin nasıl baltalandığı kamuoyuna açıklanmıştır. Yürüyüşten sonra da büyük kapalı salon toplantıları düzenlenerek devletleştirme yolunda yeni çalışmalara başlanacaktır.

● Molalarda ilk aranan su oluyordu. Susuzluklarını giderdikten sonra öğrenciler ülke sorunlarını tartışıyorlardı. Bu dinmeyen bir susuzluktu...

Ispartalı Öğretmenlerden

Başbakan Süleyman Demirel, ANT'nın 13. sayfasında okuya çağınız gibi, öğretmen temsilcileriyle yaptığı konuşmada «Kime, nerede, ne fena muamele yapılmış söyleyin; tahrik ettireyim; yanlışlık varsa düzeltiriz» demiştir. İşte, Ispartalı bir öğretmenin hemşehrisi Demirel'e hitaben yazdığı aşağıdaki açık mektupla kime, nerede, ne fena muamele yapıldığı ayrıntılarıyla anlatılmaktadır. Bakalım, Demirel'in tutumu ne olacaktır?

Sayın Başbakan,

Bir hukuk devleti anlayışına aykırı, partizanca kanaat ve isteklere uygun olarak siyasal özgürlüğünü kullanmasından dolayı kendi köylüleriniz tarafından çirkin saldırılara uğramış, yaralanmış; meslek dışı bırakılmış bir öğretmen olarak size ve kamuoyuna sesleniyorum.

Isparta'lıyım, Keçiabolu'nun Senir Kasabası'ndanım. Ortaokulda iken lisan derslerini beraber çalıştığınız patoloji profesörü Cavit Özlü'nün akrabasıyım.

İlkokulda, öğretmen okulunda, eğitim enstitüsünde beni devlet okuttu. Kurtuluşumu özel sektöre değil, devlete borçluyum. Ulusumun kurtuluşunu da devletçilikte görüyorum. Bundan dolayı sosyalistim, devletçiyim.

İki yıl tek başına beş sınıflı bir köy okulunda öğretmenlik yaptım. Gece gündüz çalıştım. Köyü kalkındıracağımıza inandırıştık. Sonunda anladım ki, yalnız öğretmenle köy kalkındırılmaz.

Veliler çocuklarını, halı dokuturdular için okula göndermediler. Fakirdiler. Ben de devam mecburiyeti uyguladım. Köyün ekonomik o-

lanaksızlıklarıyla kanunun devam mecburiyeti çatıştı, arasında biz ezildik.

Eğitim enstitüsünün edebiyat bölümünü bitirdikten sonra Sarayönü Ortaokulu'nda ancak bir yıl çalıştılar. Tarih dersinde ilk insanın maymuna benzeyen kendi soyundan geldiğini öğrettim. Ademden geldi, gine inanan veliler rahatsız oldular. Çocuklara «Çevrenizde beğenmediğiniz bir durum eleştirin» konulu bir kompozisyon ödevi verdim. İçlerinde beni bile eleştirenler vardı. Bir kız öğrencim de ilçenin ayrılan kaymakamını eleştirmişti. Bu yüzden hakkımda soruşturma açıldı, müfettişler geldi. Zamanın CHP Milletvekili «Öğretmen iyi çalışıyor ya, oy kaybedeceğiz» düşüncesiyle naklim için teşebbüse geçti. Çocukları Yılanların Öcü filmine götürmem hakkımdaki dedikoduları daha da dalgalandırdı. Yön Gazetesi'nin bildirisine katılmam, emniyetin de dikkatini çekti. Fişlenişim bu tarihte başladı.

Isparta Lisesi'ne nakledildim. Kendi ilimimde daha hızla çalışmaya başladım. Yüzde doksan randıman verdim. Siz de kendi ilimize çok şeyler yapmaya çalışıyorsunuz. O şehrin girişi çift asfalt olmuş. Çok güzel

gösteriyor şehri...

Türkçe dersinde öztürkçe kelimeler kullanmam, Tenke romanını okutmam, çağcıl bir eğitim uygulamasına girişmem, arkadaşlarımı rahatsız etti. Hep burjuva çocuklarının, İstanbul'da doğmuşların romanlarını okutacak değildik ya! Bir de halk çocuğu Yaşar Kemal'in romanını okutsak kıyamet mi kopardı? Ap'li Demokrat Gazetesi aldı beni ele. Ne kırmızılığı koydu, ne kızılığını... Türkçe derslerini üzerimden aldılar, din dersine verdiler. Bir hafta sonra din derslerini de aldılar.

Merkezi Isparta'da bulunan Göller Bölgesi Köy Öğretmenleri Derneği Genel Başkanlığında ve bunun federe olduğu Türkiye Köy Öğretmen Dernekleri Federasyonu Yürütme kurulu üyeliklerinde bulundum. İzmir Kongresi'nde, zamanın özel yüksek okul açma rekorunu kıran sonra da sosyalistliğe özenen Millî Eğitim Bakanı İbrahim Öktem ile ve müsteşar Kodamanoğlu ile de çatışmalarımız oldu.

Rize Lisesi'ne naktim çıktı. Bu olayların sertliğine dayanamayan ve bizi çok seven AP'li babam kalbten öldü. Askerliğime iki ay kalmıştı. Göller Bölgesi Köy Öğretmenleri

Ahmet Aksakal

Derneği ve Federasyon bu haksız nakli kabul etmeyerek beni Rize'ye göndermedi, iki ay aylığıma arkadaşlarım verdiler. Rize'ye gitmediğim için müstafi sayıldım.

Asker oldum. Çanakkale'de görevimi bitirdim. 16 Mart 1967'de Bakanlığa dilekçe verdim, görev istedim. Askerlikten önce müstafi sayıldığımdan tayininin biraz geç çıkacağını öğrendiğim için köyüme döndüm. Tayinin oluncaya kadar ulusal bir görev yapayım düşüncesiyle siyasal eylemin içine girdim.

8 Nisan günü Isparta TIP İl örgütünü, 14 Nisan günü Keçiabolu TIP İlçe örgütünü kurdum. 16 Nisan günü, binaların üst katını bize parti merkezi olarak vereceklerini sandıkları için TOS Isparta şubesinin camlarını kırdılar. Kıranlar ortada yok! 24 Nisan günü üç AP'li tarafından TIP'in Cumhuriyet Alanı'ndaki çelengi

445 kilometrelik İstanbul - Ankara asfaltını onüç günde çiğneyip geçen ayaklar bunlar... Giştiler, yarıldılar, çatladılar, ama durmadılar.. Daha yüzlerce kilometre yürüyeblirlerdi.. Gerekirse yine yürüyeceklerdir.

Öğrencilerin giindikleri yerlerde yaptıkları mitinglerde öğretmen üyeleri de gerçekleri halka anlatıyorlardı. İdris Küçükömer İsmi'le konuşuyor

● Mesafeler katıldıkça şişen ayaklar lastik ayakkabılara sığmaz oluyordu. Ayakkabısını sırtına vuran yola daha bir canlı, daha bir azimli devam ediyordu. Soğuğa rağmen, yağışa rağmen, yorgunluğa rağmen, uykusuzluğa rağmen yılmadan sürdürülen bir yürüyüşü bu. Yürüyorlardı... Gerçekçi başkentte haykırarak için, adım adım ilerliyorlardı. Bu gerçeklere yönelen gençliğin yürüyüşü idi...

Kilometrelerce yürüyen gençler geceleri herhangi bir yerde, kentte, köyde, dağbaşıda mola veriyorlar, İstanbul'dan gönderilen kumanyalarla karınlarını doyuruyorlardı...

Ispartalı Başbakana...

Süleyman Demirel

kaçırılarak simitçiler kahvesinde parçalandı.

Bu olaylar sırasında kardeşiniz Şevket Demirel ve AP ileri gelenleri ortalıkta fazla dolaştılar. Aynı günün akşamı çelenk parçalayanlar ve AP'li kalabalık bir grup Isparta Lokantası'nda yemek yediler. Bu kalabalık yemekte kadehlerin kimler şerefine ve niçin kalktığı bilinmektedir.

Aynı akşam biz de üç arkadaş yemek yiyorduk. Bulunduğumuz lokantaya on kişilik bir grup geldi. Kendisini Yalvaç'lı olarak tanıtan sizin köyden Adil Ün'ü adındaki şahıs masamıza yanıştı. «Ben Yalvaç'lıyım. Partinin Yalvaç'ta şubesi ni açalım» diye konuştu. Biz kendi masamızdan kalkınca masalarına davet ettiler. Nezaketen oturduk. Lokantadan çıkarken içlerinden biri «Abe toplanmışken bir parti toplantısı yapalım. Söyle bir vere gidelim. Karı

da var...» dedi. Ben «Arkadaşlar, böyle şey olmaz. Hem parti kuralım, diyorsunuz; hem de karı lafı ediyorsunuz...» dedim. O akşam, üzerlerine aldıkları çirkin görevi yerine getiremediler.

Ertesi gün bu adamlar beni yaraladılar. Bilmiyorum, bu satırları okurken «İyl ki öldürmemişler» der misiniz?

Eşim hastalanmıştı. Onu almaya gitmiştim. Bir gün önce bizi kadın oynatmaya davet eden gruptan iki kişi Cevizleraltı yolunda sınımlar, güpegündüz ellerinde taşlarla, küfürlerle üzerime saldırdılar. Sizin köyden, yani İslâm Köyden Adil Ün'ü ile Lütfü Ergün, ellerindeki taşlarla boynuma vurdular. Bu görevi kimlerin verdiğini bilmekteyiz. Sizin bu işten haberiniz olup olmadığını bilmiyorum. Olay savcılıktadır. Siyasal bir olay olmasına rağmen hâlâ ses çıkmamıştır. Üç günlük raporum vardır...

Döğülmemden sonra diğer kurucu arkadaşlar çeşitli etkilerle, birer birer istifa ettiler. Hepsisi de her an başlarının belaya gireceğinden kuşku içindeydiler. Ailelerinin huzuru kalmamıştı. Öleceklerinden, öldürüleceklerinden korktular. Bunlar, özgürlüğe, hukuk devletine inandığını söyleyen bir başbakanın, sizin memleketinizde oluyordu.

24 Nisan tarihli bir yazıyla ba-

kanlık, «Gerekli belgeleri getir, kura çekip tayin edeceğiz» diyordu. Belgeleri tamamladım, verdim. «Isparta Valiliğinden, enniyetten partide kayıtlı olup olmadığınız sorulacak» dedi. İl merkezinin istifalar sebebiyle düşüğünü, öğretmenliğe çağırıldığından mecburi hizmetimi ödemek için parti üyeliğinden istifa ettiğimi söyledim ve gerekli belgeyi verdim. Bakanlık iki ay kadar oyaladı. Sonunda bir tek cümle ile «Yeniden göreve alınmanıza imkân görülemez» cevabını verdi. Özlük İşleri Genel Müdürlüğü vasıtasıyla sebebinin ne olduğunu Orta Öğretim'den sordurdum: Aldığım cevap «Siyasi faaliyette bulunduğundan tayini mümkün olmuyor» oldu.

Suçumuz, «siyasi faaliyette bulunmak... TİP'i kurmak... Acaba AP'nin kurucusu olsam, gene mesleğe alınmayacak mıydım? Birçok AP'li memurlar, adaylıklarını koyup kazanamayanlar genel müdürlüklere getirildiler. Anayasa, «Vatanlar partilere girme çıkma hakkına sahiptir» derken bizler vatandaş sayılmıyorduk mu? Çalışmak, ehliyete, yetkiye, borca uygun çalışmak bir haksızlık, bu bir anayasa buyruğu ise, hukuk devletlerinde Anayasayı uygulayanlar kimlerdir?

Küçük oğlum anasına soruyor: «Ana, babam eskiden zeytin alıyordu; şimdi niçin almıyor?» Çocukla konuştum, «Çalışmadığımdan para

kazanamıyorum; onun için zeytin alamıyorum size» dedim. «Çalışsan» dedi. «Anayasa da öyle diyor, ama hemşehrîmiz Demirel çalıştırmıyor» dedim. Çocuk soruları çoğalttı. «E be, köyde zeytin yenmez» deyip kesip attım. Anayasa «Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayrıma gözetilmez» diyor. Gene bir başka maddesinde «Siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır» deniliyor. Bizim siyasi eylemde bulunmamız bir yerde demokratik hayata hizmet oluyor. Ama demokratik hizmette bulunmuş olmak, iktidarınız zamanında, görev almaya engel sayılıyor.

Sayın Başbakan, sık sık sandıktan çıktığınızı söylüyorsunuz. Başka partilerin de sandıktan çıkma hakları var. Kesmekle, adam dövmekle, fedailer tutmakla önlemeye çalışmak demokrasi sayılabilir mi?

Sayın hemşehrîm.

Anayasaya riayet etmenizi, vatandaşlar arasında eşit işlem yapmanızı ve sandıktan erkekçe çıkmanızı istiyoruz.

Böyle çıkınız...

Saygılarımızı şimdiden sunarız.

Ahmet AKSAKAL

CHE'nin Kavgası Durmayacak

Mekin GÖNENÇ

(Kanada'dan yazıyor)

CHE GUEVARA
(Tıp öğrencisi iken...)

Üzerinden zaman geçtikçe Latin Amerika'nın efsanevi ihtilalcisi Ernesto «Che» Guevara'nın ölümü ile ilgili bazı yeni gerçekler günışığına çıkmaktadır. «Che»nin en büyük dostu, Küba İhtilali'nin lideri Fidel Castro, 15 Ekim günü televizyonda yaptığı konuşmada şöyle diyordu: «Bolivya makamlarının Che'nin

ölümüyle ilgili raporunu kısmen kabul etmek zorundayız. Zira Bolivya Hükümeti, böyle bir rapor uyduramayacak kadar APTAL bir hükümettir. Fakat Che'nin ölümüyle ilgili olarak kendisine verilen raporlarda o kadar çelişki ve gariplik var ki, bunlardan, kendisinin, komutası altında bulunan gerillacılarından birinin ihanetine uğrayıp

pusuya düşürüldüğü ve yakalandığının ertesi günü de hükümet kuvvetleri tarafından öldürüldüğü açıkça anlaşılmaktadır.»

9 Ekim gününden bu yana Bolivya makamları tarafından kamuya ve basına açıklanan raporlar dikkatli şekilde incelendiğinde, Che'nin alçakça bir cinayet sonunda öldü-

dürüldüğü kolaylıkla anlaşılmaktadır.

10 Ekim günü Bolivya makamlarının açıkladığı ve Dr. Moises Abraham tarafından hazırlanan tıbbi rapor ile bölgenin askerî komutanı General Alfredo Ovando Candia'nın açıklamaları arasında büyük çelişkiler bulunmaktadır. Şöyle ki, tıbbi raporda Guevara'nın

vücudunda yedi kurşun yarası olduğu, bu kurşunlardan ikisinin akciğerlere, bir diğeri de doğrudan doğruya kalbe saplandığı belirtilmektedir. Tıbbi otoritelere göre, bu kurşun yaralarını alan herhangi bir kişinin beş

Pepe
En la hora de partir
Quise ante ti explicar mi
sentimiento al respecto de Roberto
Te dejo esto que espero
no sea el recuerdo póstumo,
no a vanidad intelectualista, un
poema de amistad, nada más
Hoste otra, ni se
produce un alvazo futuro
de
Habana/65

«Pepe,

Artık ayrılış anı geldi. Belki bu mektup Roberto'nun gidişyle ilişkin olan ketum davranışını izah edecektir. Bu satırları bırakıyorum sana. Ve umarım ki, bu, sen bir anı olmayacak. Bu mektup, lâf olsun anlamında yazılmış bir entelektüel davranış değil. Dosyuların gerektirdiği bir jest. Kısaca hepki bu. Tekrar görüşmek üzere, tabii eğer görüşebilmek mümkün olursa. Kardeşec kucaklarım.

Che
Havana/1965

CHE demişti ki

«Ben hem Küba'lıyım, hem Arjantinliyim. Kısaca Güney Amerika'yım ben. Latin Amerikanın neresi olursa olsun, her hangi bir Latin Amerikalı kadar yurtsever sayıyorum kendimi. Ve Latin Amerika'da hangi ülke için olursa olsun, gerektiği anda, o ülkenin özgürlüğü için, hiç bir şey istemeksizin, karşılığında hiç bir şey beklemeksizin canımı vermeye hazırım.»

(B. Milletlerde yaptığı bir konuşma'dan)

«Ölüm bize sürprizini nerede yaparsa yapsın, onu korkusuzca karşılarız. Bu sürprize her an hazırlanmış olarak belirtmeliyim ki, bizim savaş çığlığımız, vurulup düştüğümüz anda, kulaktan kulağa ulaşacak ve elimizden yere düşmüş silah, arkadan yetişen yepyeni ellere geçecektir. Delik-deşik gövdenize, ölüm duasına koşanlar yeni savaşların andını içeceklerdir. Makinalı tüfek sesleriyle. Sonuna kadar zafer için, kurtuluş için.»

(Arjantin'deki çocukluk arkadaşı Dr. Fernando Barria'ya yazdığı bir mektup'tan)

Che Guevara'nın bir dostuna yazdığı mektubun klişesi ve Türkçesi

KUMANDAN GUEVARA

Küba'nın büyük şairi Nicolas Guillen'in, Efsanevi ihtilalci Ernesto Che Guevara'ya adadığı bu şiir, 15 Ekim 1967 günü yazılmıştır. 65 yaşındaki şair Che Guevara'nın en yakın arkadaşlarından biri olarak bilinmektedir. (E. A.)

«Dostum Guevara, gelecekteki ideal insanın, çağımızdaki anı örneği idi.» Fidel Castro

Sönmez yakışın o kutsal ışık
Sönmezsin sen göğüp gitsen de
Sen en yüce eylem, sen en ulu gerilim
Alev gibi sendin uçan atlarla
Geçen dağlardan, rüzgârlardan, bulutlardan.
Ölüm susturdu sanmış ülkünü
Senin sesin susturulmaz Guevara
Varsın yakınılar o dev gövdeni
Kaçırıp saklasınlar küllerini gözlerden
Uzak dağlarda yeniden bellirsin sen
Bellirsin ormanlarda, su buzlu doruklarda
Sen ülküsün ölmezsin yigit binbaşım
Kardeşim, can dostum
Kumandan Guevara

Surada sırttan bir yüz görürüm
Surada ölümüne bayram ederler
Adına demisler özetle USA.
Yakındır çekmesel ellerini yoremizden
Yakındır donması gülüşünün buz gibi
Yakındır görmesil seni binbaşım
En önde o çelik görüntün dağlara doğru
Gene yürürler tepelere doğru
Toplanırlar çepeçevre seninle binbaşım

Gerillalar, o özgürlük kuşları.
Bir ışık fışkırır delik - deşik yüreğinden
Yürür şu gecenin karanlığına
Kayar bir yıldız gibi apansız
Düşer tam orlasına, şaşar USA.
Bilirsin ama duyurmazsın bunu
Sen en alçak gönüllü, benzeri az insan
Kardeşim, can dostum
Kumandan Guevara

Nereye baksam seni görürüm
Sen içindesin şu kızıl derilinin
Düşlerde, ezgilerde, destanlarda
Sana çarpar yüreği şu yalnız zencinin
Sen dalga dalga devrimlere dönüşürsün
Sen petrol kazan ellerde
Sen ıssızlığında şu muz bahçelerinin
O bitimsiz bozkırlarda sen
Şekerde, aşımızın tuzunda, kahve dallarında
Sen kaynayan kan damarlarında
Sen öldükten sonra hemen dirilen
Kardeşim can dostum
Binbaşım Guevara.

Seni yaşar bütün yürekleri Küba'nın
Bilir o sakallı, güzelim yüzü
O kutsal rengi fildişi beyazından
Tanır tunç sesini kulakları Küba'nın
Bütün buyruklarda arkadaş kumandan

Uyanan bütün günler seni getirir
Yönetmen Guevara, asker Guevara
Öğretmen, bilgin, ülkücü Guevara.
Pırl - pırl yeni doğmuş çocuklar gibi
Sen kirlenmemiş, yenilmemiş direnç
Günaydın binbaşım Ernesto Guevara.

Kara renkli beren, soluk - yırtılmış elbisen
Yürür gibisindir gene binbaşım
O öncü ışığın geçer ormanlardan
Eskisi gibi gene binbaşım
Geçersin Sierra dağlarından
Dev göğsün yarı çıplak
Doğanın eümbüşü içinde
Soluk soluğa sözler, soluyan namlular
Şu alev alev esen deniz rüzgârı
Şu kırmızı gül usulcaıc açan.
Rahat batar sana bilirim binbaşım
Ülkü savaşçısı, yigit yürekli
Bekle hepimizi Güney Amerika'dan
Yollara düşeceğiz seninle binbaşım
Ölerek ölümsezmek ne demekse
Öyle öleceğiz, senin gibi Guevara
Kardeşim, can dostum
Kumandan Guevara.

15 Ekim 67. Havana
Nicolas Guillen
Türkçesi: Engin Aşkın

Oğretmenler Demirel İle Neler Konuştu?

Doç. Dr. Türkkaya ATAÖV

dakika bile yaşamasına imkân görülmemektedir.

Halbuki General Ovando'nun basına yapmış olduğu açıklamada, Guevara'nın 8 Ekim günü Vallegrande'de yapılan çatışmalar esnasında yaralandığı, aldığı yaralar dolayısıyla da ertesi gün öldüğü ve cesedinin de gizli tutulan bir yere gömüldüğü bildirilmiştir.

11 Ekim günü bizzat cesedi görmek üzere Arjantin'den gelen Che'nin kardeşi Roberto Guevara'ya bu defa da aynı makamlar tarafından cesedin yakıldığı ve bu yüzden görme-sinin imkânsız olduğu söylenmiştir.

"CHE"

14 Haziran 1928 de doğdu. Bana İspanyol asıllı ünlü bir mîrardı. Annesi ise, İrlanda ve İspanyol karışımı zengin bir aileden gelen, çok kültürlü bir kadındı. Brezilyada yaşayan alle, Ernesto 4 yaşındayken, Arjantin'e göç etti. Meslekleri bu gün, kimyager, ressam, dekoratör, mimar olan 2 kız 3 erkek kardeşi vardır. Bütün gençliği ve öğrenciliği sırasında, çalışkanlık, arkadaş canlılığı ve okuma merakıyla, çevresinin büyük sevgisini kazanan Guevara, tatilinde, bütün Güney Amerikayı gezdi. Sık sık B. Amerika'ya gitti. Baudelaire ve Neruda'yı tapar-masına severdi. Çocukluğunda uzun süre nefes darlığı çekti ve hastalığı yendi. Üniversitede okuduğu yıllar, Arjantin'in en ünlü atletleri arasındaydı. 1953 Martında Arjantinde, Cordoba Üniversitesini bitirip doktor çıktı ve aynı yıl, Küba'da Batista ile savaşan Castro'ya katıldı. Siyasal ve Sosyal yüzlerce yazısı yayınlamıştır. «Küba'da Sosyalizm», «Gerilla Savaşı», «Savaş Geçitleri», «Üç Kıt», «Parola, İki Üç, Daba Bir Çok Vietnam Yaratmak» gibi kitapları geniş ok kazandı. Küba'yı kafasıyla ya-sayan en büyük güçtü. Seçkin bir ekonomist, uzman bir plânla-macı, idealist bir düşünce eylem adamıydı. 7 Ekim 1967 günü Bo-livya Dağlarında tuzağa düşürülerek öldürüldü.

E. A.

Bütün bu hususlar bir araya getirildiğinde ortaya çıkan sonuç şu olmaktadır:

8 Ekim günü Vallegrande'de hükümet kuvvetleriyle yapılan çatışmalar esnasında Che Guevara hafif yaralar alarak yakalanmıştır. Ertesi gün ise, Bolivya Hükümeti, kendisinin yargılanmasından sa- öldürülmesinin daha yerinde olacağı kanaatine vararak Che'nin öldürülmesine karar vermiştir. Bu emri alan askerler de, kalbine ve ciğerlerine kurşun sıkmak suretiyle Che'yi öldürmüşlerdir.

Yine Bolivya'dan alınan raporlarda, Guevara'yı ele verenin iyi İngilizce konuşan Ramon isminde Küba asıllı bir gerillacı olduğu ve aynı zamanda kendisinin entrika çevirmekte ünlü CIA'nın bir ajanı olduğu bildirilmektedir.

Yeryüzünün bütün ilerici güçleri için büyük bir «kayıp» teşkil eden Guevara'nın ölümünde emperyalistlerin göremediği bir şey vardır. Che Guevara, Orta ve Güney Amerika'da bir bayrak, bir fikir haline gelmiştir. Gün gelecek bütün Amerika halkları gerçek kişiliklerini bulacak, ekonomik ve siyasi özgürlüklerine kavuşacak, emperyalist Amerika'yı ülkelerinden kovacaklardır. Güney Amerika'nın sarp dağlarında yeni yeni Guevara'ların emperyalistlere kök söktürmesi bir sürpriz olarak karşılanmamalıdır.

Nitekim, Che'nin ölümünden sonra Bolivya'dan alınan haberlere göre, Amerikalıların komutasındaki hükümet kuvvetleriyle milliyetçi gerillacılar arasında şiddetli savaşlar yeniden başlamıştır.

Castro'nun televizyon konuşmasında dediği gibi, «Che Guevara bedenlen ortadan kaldırılmış olabilir, fakat kendisinin bugüne dek yapmış olduklarını hiçbir kimsenin hiçbir zaman ortadan kaldırmaya güçlü yetmeyecektir.»

Regis Debray mahkûm oldu

Ölümünden önce «Che» Guevara ile görüşen ve «gerilla faaliyetine karıştı» iddiasıyla yakalanarak Bolivya Hükümetince mahkemeye sevk edilen «Devrimde Devrim mi?» kitabının yazarı Regis Debray, duruşması sonunda otuz yıl hapse mahkûm edilmiştir. Che ile Castro'nun yakın dostu olan genç Fransız düşünürünün mahkûmiyeti bütün dünyada geniş tepki yaratmıştır.

TÖS ve TÖDMF yöneticilerinden bir grup - bana verilen bilgiye göre Sayın Başbakan Demirel'in daveti üzerine - 8 Kasım 1967'de, saat 12.45'te kendisiyle görüşmek üzere Başbakanlığa gitti. TÖS Genel Başkanı Sayın Fakir Baykurt'un o sırada Anadolu'da bulunuşunu dikkate alarak benim de katıldığımı bu toplantıda Federasyon Genel Başkanı Prof. Bahri Savcı, Safa Güner, İ. H. Kaytanlıs ve İsmet Baran bulundular.

Bu toplantı hakkında çeşitli eğitimdeki gazetelerde eksiklerle yada eklemelerle çıkan haberler ve bazı davranışlar türlü yorumlara yol açacak nitelikte olduğundan, Sayın Başbakan ile yaptığımız toplantıda tuttuğum notlara dayanarak görüşmelerin seyrini ve söylenenleri açıklamayı gerekli buluyorum.

Sayın Prof. Savcı, ikna edici konuşmasında, 1926 yılında kabul edilip bugünkü anayasa ışığında tetkike çok muhtaç olan 789 sayılı kanunun 22/C maddesindeki «görülen lüzum üzerine» ibaresinin idare üstünde hiçbir denet kabul etmemek, le anayasaya aykırı olduğu inancında bulunduğumuzu; öğretmenlerimizin il içinde yer değiştirme gibi safhalardan da geçerek yurdumuzun en fiera köşelerine sistemli ve maksatlı bir şekilde sürülmeleri, ne kadar giden davranışların gittikçe yoğunlaştığını, hattâ bu nakillerin, Karadeniz ve Antalya'da olduğu gibi, daha tahkikat bitip idari işlemler tamamlanmadan yapıldığını ve bu bakımdan bir de usul açısından sakatlık bulunduğunu anlattı.

Sayın Savcı, bu çok açık izahında, öğretmen kuruluşlarının direnme kararını almak ve yurt sorunlarıyla ilgili olarak görüşlerini açıklamakla siyaset yapmış olmadıklarını, çünkü siyasetin «iktidarı ele geçirmek amacıyla iktidar savaşı yapan siyasi partilerle organik bağ kurmak» demek olduğunu belirterek, öğretmenlerin şimdiye kadar söylediklerinin anayasadaki özgürlüklerden gelen bir hak olduğunu ve bakanlığın çeşitli şûralarından geçip kabul edilmiş olan resmi belgede bir görev olarak değerlendirildiğini eklemiştir. Bu bakımdan, öğretmen asıl yurt sorunlarıyla ilgilenmediği takdirde, muameleye hedef olmalıdır. Sayın Savcı, bugünkü öğretmen kıymında taşra partizan teşekküllerinin etkisi olduğu üstünde durarak sözlerini bitirmiştir.

Sayın Başbakan da aynen şöyle mubaale etmiştir:

«Bu kapı devlet kapısıdır, şahsi kapım yada parti kapısı değil. Buradan içeri direnmeden de girebilirsiniz. Zira mahsul fiyatlarından işçi meselelerine kadar burada her şeyi dinleriz; fakat her şeyi kabul etmeyiz. Türkiye'de hukuk devletinin hâkim olmasını en çok biz istiyoruz. Üstelik, öğretmen kitlesi de en değer verdiğimiz kitledir. Yarının hazineleri olan çocuklarımızı onlara teslim ediyoruz. Bütün öğretmen kitlesine fena muamele yapılmamıştır. Kime, nerede, ne fena muamele yapılmış, söyleyin; tahkik ettireyim; yanlışlık varsa düzeltiriz. (Başbakana bir liste verildi.) Sonra, ben hür fikre en fazla taraftar olanlardanım. Ama öğretmen nereye kadar gitmeli? Siyaseti camie, okula, sendikaya ve kıylaya sokmayacağız. Sadece üniversite hocaları, o da sınırlı si-

yaset yapabilir. Kanunlar sarıh. Cumhuriyet kurulalı 44 yıl oldu; ne siyasettir, ne değildir, ayırmak mümkün... Öğretmen politika yaparsa, çocuğu, halkı böler. Sendika olarak belirli bir partinin programını belletemezsiniz. Öğretmen bütün doktrinleri öğretebilir, fakat içinden birini empoze edemez. Yani, önce politikaya girmekten sakının. İkinci olarak, öğretmen kitlesini huzur içinde tutun. Fikir meselelerini kim davası haline getirmeyin. Herkesin sizin gibi düşünmesini istemeğe hakkınız yok.»

Ben de bazı partizanların öğretmeni, hükümeti kuran parti yanında politika yapmağa zorladığını, öğretmenleri de hükümet gibi aynı şeyden şikâyetçi olduğunu belirterek Sayın Savcı'nın yaptığı siyaset tanımına katıldığımı söyledikten sonra «öğretmeni huzursuz etme» noktasına gelerek şunları açıkladım:

«Öğretmenin kendi huzursuz. Antalya'daki ilk toplantıda önceden görüp tanımadığımız öğretmenler bizden önce konuşarak toprak ağalığından, sağlık hizmetlerinin sefalet derecesinde eksikliğinden, barış gönüllülerinden, yabancı askerî üstlerin tasfiyesinden söz ettiler. Eskişehir'de 3 bin kadar öğretmen bizi şehir dışında karşıladı. Kimi izin alamamış, kimi kaymakamı da birlikte getirmiş. Para masraf etmiş, cezayı göze almış. Eskişehir'de de hepsi Türkiye'nin yarınlarını Vietnamlaştırmayacaklarını söylediler, partizanlığı yerdiler, hızlı endüstrileşme istediler, kendilerine yapılan muamelelerin gerisinde Lu-mumba'yı öldürenlerin ellerini gördüklerini söylediler. Bunları onlara biz öğretmedik. Zaten böyle şeyler ezbere söylenemez. «Hastalık cinden değil, mikrop tan geçer» dedi diye imamla çatışan, ağayı karşısında bulan, partizanların ihbarına uğrayan, bakanlıkça nakledilen ve yerine barış gönüllüsü yollanan öğretmen, imam - ağa - gerici milletvekili - müdürlik - yabancı arasında bir ittifak görüyor. O da 44 yılda bunu öğrendi. (Sayın Güner, maddi durumları çok fena olduğu halde, öğretmenlerin maaşlarından söz etmediklerini haklı olarak sözlerime ekledi.)

Bugün, öğretmen kütlesi, yöneticilerin önüne geçmiştir; kendi sorunlarının yurt sorunlarıyla temelden, kökten bağlantılı olduğunu biliyorlar. Malatya toplantısında oybirliğiyle çekilen telgrafta da bunu belirttiler. 120 bin kişilik kitleye bu görüş zorla öğretilir mi? TÖS ve federasyon demokratik kuruluşlar; biz üyelerin isteklerini yansıtmakla görevliyiz. Meseleyi bir iki kişinin kişikirtması gibi görmek yanlış bir yoruma sebep olacak. Öyle anlaşıyor ki, direnme, uzun vadede, yabancı üstlere varıncaya kadar gidecek. Bu, tabanın bütün yurt sorunlarında direnmesidir.»

Benim sözlerim bundan ibaret oldu.

Sayın Başbakan kendi partisinin de öğretmeni politikaya itmesini istemediğini, bunu da tahkik ettireceğini belirtmekle cevap verdi.

Özetle biz, öğretmen kuruluşları temsilcileri olarak bir vaatte bulunmadık; sadece durumu belirttik, bilinçlenmiş öğretmen isteklerinin neler olduğunu gösterdik. Başbakan da olayları tahkik ettirmek gibi bazı vaadlerde bulundu ve kendi görüşlerini belirtti.

ANT, bu haftadan itibaren işçi ve sendika haberlerine daha geniş yer verecektir. Türkiye'de sendika hareketleri tarihini en iyi bilen, 1947'den beri sendikal mücadeleleri içinde bizzat bulunan, bu konuda çeşitli gazete ve dergilerde yıllarca yazı yazmış ve değerli eserler meydana getirmiş olan arkadaşımız KEMAL SÜRKER, bundan böyle Türkiye'deki ve dünyadaki işçi hareketlerini bir araya getirerek ANT okurlarına sunacak, olayları yorumlayacaktır. KEMAL SÜRKER'in sayfası, meselelerini halkımıza duyurmak isteyen bütün sendikaların haberlerine açıktır.

Dünün ve Bugünün İşçi Sorunları

1 1947'de CHP'ce kurulan sendikaların ve onların izleyen bağımsız sendikaların yıllarca peşine düşükleri işçi sorunları vardı. Bunlar yeni anayasamızla geride kalmıştır. Hâfizamızı gerilere doğru çalıştırınca, neler göreceğiz? Bir kaçını hatırlayalım:

• İş mahkemesine seçilmek için büyük mücadele

İşçilerin didinmesi uzun süre sadece İş Mahkemelerinin bir ihtisas mahkemesi haline gelebilmesi için olmuştur. Bunun için bulabildikleri çözümleri, iş mahkemelerine bir işçi, öteki işveren temsilcisi olmak üzere ki üye seçilmesi ve mahkemelerin üçlü bir kurul halinde çalışmasıydı... Zamanın işçi «lider»leri, iş mahkemesinde görev alabilmek için ne kulisler yapmış, ne mücadelelere girmiş, ne çok zaman harcamışlardı... 1954'ün Kasım ayında 14 Asliye İş Mahkemesi'ne temsilci seçilmek için birleşen ve listeleyen isimler o zamanın bir «koalisyonu» idi: Nuri Beşer - Zühtü Tetey - Lütfü Yılmaz - Rıza Güven - Ziya Hepbir - Hasan Türkay - Mehmet Güler - Nurullah Ceylan - Zeynel Ekâl - Necdet Kutlu - Nazif Yuvacı, Şemsi Gür...

Kimi milletvekili, kimi işveren olan, kimi emekliye ayrılan, kimi işveren adamlığını, açığı, vuran, kimi mücadele acem kılıcı gibi sağlı sollu bir savaşın lideri olmayı tasarlayan bir çok sendikacılar istediklerine kavuşabilmişler miydi? Ne gezer? İşverenler, iş mahkemelerine üye vermiyince, müessese ikili çalışmaya girememiş, iş mahkemeleri yine tek hâkimî ve iş bağından aşkın bir yargı organı olarak kalmıştı...

• İşverenlerin işçiye karşı davranışları

İşverenlerin işçilere karşı davranışları o kadar çok örneklerle belirtilebilir ki... Ancak bir çok işçi, sınıf bilinci o zaman henüz tohum halinde bulunduğu için, bu birbirini tanımayan işveren davranışlarını bir noktada toplayamıyor ve her sorunu birbirinden

den ayrı birer olay olarak görmek eğilimine bağlı kalıyordu.

1954'ün Kasım ayında Ankara Kızılay Salonu'nda ikinci defa toplanan Çalışma Meclisi'nde «grev»i savunan işçiler yüzünden işverenler salonu terk etmişti. Olay şeytandan kaçarcasına grevden kaçmayı öneren işveren sözcüsüne, işçi sözcüsünün lâayık olduğu cevabı vermesinden ve çok gerçekçi bir dil kullanmasından doğmuştu...

1954'lerde artık hemen bütün sendikalar grev hakkını istiyorlardı. Meselâ 25 Nisan 1954'te kurulan yeni bir sendika, Bursa İnhisar İşçileri Sendikası, isteklerini şöyle sıralıyordu:

Kollektif iş akdi kanunu, grev kanunu, işsizlik sigortası kanunu, sigortalı işçilerin si-

İSMAİL ARAS
(Grev mücadelesi)

NURİ BEŞER
(Mahkeme kavgası)

gortasız ailelerinin hastalık sigortasından faydalanmaları...

TEKSİF Başkanı Celal Beyaz ise, Tekstil işçileri adına tok tok konuşuyordu:

«Grev hakkının, çalışan insan için ekmek, su ve hava kadar ihtiyâç olduğuna inanıyoruz. Bütün icaplarıyla grev hakkı verilmeli ve anayasa ile teminat altına alınmalıdır.»

• Grev hakkını istemek 1958'lerde dahi bir suçtu

Ancak Grev hakkını istemek 1958'lerde dahi suç sayılabiliyordu. Bir zamanların gözde, atılgan ve yazı yazan sendikacılarından İsmail Aras, 28 Mayıs 1958'de Hür Bilek Gazetesi'nde Vazife başında «grev hakkı» başlıklı bir makale yayınlamıştı. Ama Savcılık, İsmail Aras hakkında «halkın devlete olan emniyet ve itimadını sarsmak» suçundan dâvâ açmıştı. Aras beraat etmiş, savcı Yargıtay'a başvurmuş ve orada beraat kararı bozulmuştu. Aras o zaman, o tarihten sekiz yıl önce Kudret Gazetesi'nde «grev hakkı ve sendika muhtariyeti» adlı yazısından dolayı kovuşturma açılmadığını belirterek «Savci memleketi gerye mi götürmek istiyor?» diye soruyordu.

Grev hakkı çok söz konusu olmuş, hattâ İzmir'de grev yasağına rağmen grev yapan yüklemiş işçileri uzun kuyruklar halinde sorgu yargıçlarının kapısında bekletmiş, aylarca suçlu muamelesi görmüşü.

• Grev hakkı yine hiçe indirilmek isteniyor

Başarılı grevler, hattâ başarıyla sonuçlanmamış da olsa genel olarak grevler, işverenleri üzmemektedir. Tatlı kârlarına zarar vermemektedir.

Bu yüzden, işçilere hapis, cop, dipçik, işsizlik ve nice nice ıstıraplar getiren 275 sayılı kanunu bile daha etkisiz, daha işe yaramaz hale getirmeye önem vermektedirler. Henüz sayıca büyük işçi kütlelerinin kümelenmediği Türk İş'in partiler üstü politika teranesiyle işçi sınıfı yararına uygun bir politik eylemden yoksun kalmakta direnmesi de bu cür'etlerini artırmakta-

• 1960'dan önce grev yapmak suçtu.. İzmir'de dok işçilerinin kendilerini sömürden müteahhide karşı çıkararak toplu halde iş bırakmaları «grev» suçu sayılmış ve işçiler aylarca mahkemelerde süründürülmüştü...

dır. Mecliste sağcı partiler çoğunlukta olduğundan ve meclis dışında sınıf bilincinden yoksun ve sınıfsal eylemi hiçe sayan işçi liderlerinin çoğu köprübaşlarını tutmuş bulundugundan, korkarız ki, işverenlerin grev hakkını sifıra indirecek bu istekleri de gerçekleştirecektir. Grev hakkını sözde var, eylemde yok hale getirecek tasarımı Çalışma Bakanlığı hazırladığına göre, AP çoğunluğu ve AP'nin dayandığı dış ve iç sömürücü çevreler, tasarımı kanunlaşması için ellerinden geleni yapacaklardır.

Grevin başlama tarihi işverence bilinecektir. «Grev katılmayan işçiler» diye daha önce işe alınmış geçici işçilere üretim yaptırılacaktır. Grev gözcüleri yazın sıcaklığı, kışın soğukluğu çekecek birer canlı heykel haline getirilecektir. İşveren, işyeri seviyesinde dilediğini toplu sözleşmeye madde halinde koyduramazsa, o konuyu sözleşmede kapalı unutulmuş bırakacaktır. İşçileri seviyesinde bir kukla sendika çıkarılacak, varsa o işçileri sendikasının «beyni» yıkatılacaktır. Sonradan yapılacak işçileri seviyesindeki toplu sözleşmede o unutulmuş, kapalı geçmiş işveren isteği yer alacaktır.

Böylece grev hakkı yoluyla anayasa tahrip edilince, bu sözde ekonomik niteliği olan yasa şu politik sonucu verecektir: Anayasa değiştirilmez. Ortam buna elverişli hale gelmiştir.

• Sendikacılar şu noktayı artık anlamalıdır

Bir takım sendikacıların hâlâ anlayamadıkları nokta şudur:

Her ekonomik ve sosyal sorunun çözümü politiktir.

Politik iktidar hangi sosyal sınıfta ise, her türlü kanunî ve idarî işleyiş o hâkim sınıfın yararına yürür. 1947'den beri istenen şeyler gerçekleştirilememişse, nedeni açıktır:

Politik iktidar, işçi sınıfının ve onun demokratik öncülüğündeki sınıf ve tabakaların, yani emeğiyle yaşayan en az 29 milyon elinde değildir. Amaç, demokratik yoldan iktidar değişikliğini sağlamak ve işçi sınıfının bilimsel öncülüğünü seçim yoluyla gerçekleştirmektedir.

ANT'a
Abone
Olunuz

MİKADONUN ÇÖPLERİNDE YILDIZ VE MÜŞFİK KENTER
— Toplumcu bir yazardan bireysel bir oyun —

Mikadonun Çöpleri

Nefis bir türkçe, sağlam bir diyalog düzeni ve iki güçlü sanatçının pürüzsüz oyunları.....

Kent oyuncularını tarafından sahnelenen «Mikadonun Çöpleri» adlı oyunun övgüye değer yanları bunlar. Ne var ki, Melih Cevdet Anday gibi toplumcu bir yazardan beklenen titiz ve tutarlı çalışmadan yoksun, bireysel, toplum sorunlarından uzak bir oyun...

Anday, bu oyunu ile, bugüne dek sürdürdüğü çizgiye aykırı düşüyor. «Bu oyun bir şeyler öğretmek, çeşitli suallere cevap vermek veya toplum

lumu harekete geçirmek için yazılmış bir eser değildir. Hayır. Tiyatronun böyle bir görevi olduğu fikrinin karşısına diyerek absurd oyununu savunan, geçmişteki tutumuyla çelişmeye düşen yazarın bu noktaya nasıl geldiğini anlamak oldukça güç. Oysa, böylesine sağlam bir diyalog tekniği, böylesine temiz bir dil, absurd oyun yerine, toplum sorunlarına eğilen bir oyunda kullanılmış olsaydı, herhalde Türk Tiyatrosuna büyük bir katkıda bulunmuş olacaktı...

«...Ben bu eserime, kendi-

min de çözemediğim meseleleri getirdim» diyen Anday, oyununda çağımızın yalnız insanının çelişkilerini inceliyor. Bir raslantı sonucu aynı odaya kapanan bir kadınla erkeğin bunalımlarını, zıtlıklarını ele alan yazar, iddiasının tersine, oyununun sonunda bir çözüme gidiyor. Ancak, iki insan arasındaki zıtlıkların, çelişkilerin ne olduğunu, nedenlerini açıklamadığı gibi, oyunun sonunda kadının verdiği çözümün ne olduğunu, karar değiştirmesinin hangi etkenlerle ortaya çıktığını da açıklamıyor. Oysa, çağdaş oyun yazarı seyircisine söylemek istediğini açık seçik ortaya koymak zorundadır.

Bunların yanı sıra, Mikadonun Çöpleri sağlam bir tiyatro tekniğinden ve dramatik örgüden de yoksun. Oyun boyunca modası geçmiş mantık oyunları, gerilimden uzak bir biçimde sürüp gidiyor. Bu nedenle, oyunun bir bütün haline gelmesini, diyalogların çok iyi olmasa dahi sağlamıyor. Hal böyle olunca, Anday'ın oyunu, daha önce Albee ve Osborne tarafından aynı konuda yapılan denemelerin başarısız bir kopyası olmaktan öteye gidemiyor.

Mikadonun Çöpleri'ni Müşfik Kenter sahnelemiş. Gerek sahneleyişinde, gerekse çok rahat oyununda Müşfik Kenter, metnin aksaklıklarını belli bir oranda maskeleymiş. Buna Yıldız Kenter'in ölçülü oyunu da eklenince, eserdeki gerilimsizlik giderilmiş oluyor. İki sanatçı kardeş, Anday'ın absurd oyununu büyük bir başarı ile avakta tutuyor, metindeki boşlukları dolduruyor.

Sonuç olarak, Mikadonun Çöpleri, dar bir çevreye hitabetmekten ileri gidememekte, halka hiçbir şey getirmemektedir.

İnci ÖZGÜDEN

HALKIN SESİ

Hazırlayan: AŞIK İHSANİ

AŞIK REYHANI

Dün Emrah'ları, Sümman'leri, kara bağrında birer beyaz gül gibi yetiştiren serhad şehrimiz Erzurum'un bugün de bize başı Palandöken Dağı gibi dik, zekâsı Kandil yaylası kadar geniş ve gönlü şahvelet suyu kadar coşkun olan Aşık Reyhan'ı yetiştirdiğini görüyoruz.

Aşık Reyhan, Erzurum'un Horasan ilçesi'nin bu uçmaz kervan geçmez bir köyündendir. Yaşı otuz - otuz beş arasındadır.

Gerçeği seven ve gerçek olımyana göven bu saz gairi, halkın derman arıyan üertlerini en iyi şekilde dile getirenlerden biridir.

İşte size ondan bir şiir:

Yaktı bizi fakirliğin çilesi
Yıktı bizi zenginlerin sillesi
Yazın yattığımız divar gölgesi
Kışın güneş doğmaz zindanımızdır.

Ağamız kumarda, şeyhimiz dinde
Elimiz çenede başımız inde
Binbir iş yaparız avare günde
Laf bizim bağımız bostanımızdır

Reyhani: boşuna hayal kurarız
Olmaz şeye aklımızı yorarız
Elin sürüsünde itkin ararız
Halbuki hırsızlar çobanımızdır.

(Yeni Ajans: 8308) — 363

Bütün KÖYLÜ İSYANLARINI aydınlatan kitap :

Almanya'da Köylü Savaşı

FRIEDRICH ENGELS

ENGELS bu eserinde Orta Çağdaki sınıf mücadelesini bilimsel sosyalizmin ışığı altında inceliyor. Köylü savaşlarının gerçek nedenlerini herkesin anlayacağı canlı ve açık bir dille anlatıyor.

YENİ ÇIKTI 7,5 lira

PAYEL YAYINEVİ — P.K. 880 İSTANBUL

(Ant Der: 361)

İyi planlanan ve yürütülen bir reklam ve tanıtma faaliyeti bir müessese için masraf kapısı olmaktan çıkar, karşılığını kat kat getirir.

BASIN İLÂN KURUMU

Cağaloğlu, Türkoğlu Cad. no 1 kat 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01. İstanbul

(Basın: 24956) — 362

AŞIK İHSANİ

Hâdiseler yaratan türküsünü plâğa okudu

BALTA

JENEL DAĞITIM: Aşkın Plâk, Doğubank İş Hanı
No. 2 — İSTANBUL

Ant Der: 364

Damat

Beyin Dergisi Çamur atıyor!

Işitü'nün, «komünistlik suçlamalarından korunmak için CHP'yi aşırı sola karşı tek teminat olarak ni telendirmesinden ve Ecevit'in de TIP'i «tehlikeli» ilan etmesinden sonra CHP'nin ailevi çevrelerinde de Türkiye'nin tek sosyalist partisine karşı ancak hasta bir beynin imâl edebileceği yakıştırmalarla saldırıya geçilmiştir.

Özellikle yıllar yılı ihmal ettikleri ve bütün seçim şanslarını yitirdikleri doğu bölgesin, de son aylarda TIP'e doğru eğilimin kuvvetlenmesi karşısında paniğe kapılan CHP'nin resmî ve ailevi çevreleri TIP'i «kanun dışı» bir takım temayüllerin temsilcisi olarak göstermek gayret ve tahriki için dedirler.

Nitekim «çamur atma» kampanyasını, şampiyonluğunu vapan damat beyin Akis Dergisi, son sayısında TIP Merkez Yürütme Kurulu üyesi Be-lâce Boran'ın resmini orak-çekiç amblemiyle birlikte ka-pakına yerleştirecek pespaye bir gazetecilik oyunu ile dik-katleri TIP'in üzerine çekme-ğe çalışmıştır.

İşitü sayfa-larda ise ancak ucuz nolişye romanlara yakışacak mantık oyunları ile TIP'i bir «komünist parti» gibi göster-meğe yeltenen AKİS, «TIP'i veya TIP'ci bazı yazarların görüşleri partiyi ifham ediyor, sa, TIP için Komünist Parti

demek hiç mübalâga değildir» demek ve Cumhuriyet Baş-savcılığını bu konuda soruş-turma yapmağa dâvet etmek, tedir.

Oysa, parti tüzüğüne göre, genel başkan ve yetkili organ-ların demeç ve bildirilerinden başka hiç kimsenin görüşü

Bir Gazete ki!

ÖZÜR: Dünkü gazetemiz-de bir istihbarat yanlış-lığı olarak İsmet Güzel-lin Dünya Güzeli seçildi-ğini bildirmiştik. Hata i-çin okurlarımızdan özür dileriz.

(AKSAM - 18.11.1967)

NOT: Önceki günkü ya-zımızda bir dikkatsizlik sonucu Hattî-yi Ame-rika Birleşik Devletle-ri'nin üyelerinden olan Haval ile karıştırmışız. Hattî'nin Amerika ile bir ilişii yoktur. İ.S.

(AKSAM - 18.11.1967)

partiyi bağlamamaktadır. Üs-telik, TIP'li ya da TIP'ci ya-zarlar içerisinde «komünist-likten mahkûmiyeti olan hiç kimse yoktur ki, onların gö-rüşlerinden dolayı TIP'i ko-

Ya Menderes?

İşte Türkün Başbakanı! İşte, Türkün yıllardan beri beklediği Başbakan! Türklük denildiği zaman kalbi heyecan dolan, ruhunda Türklüğün ateşi yanan Başbakan!... Biz böyle bir başkanı yıllardır nasıl bekliyor, hasretleyle nasıl tutuşuyorduk! Allah bile bugünleri de gösterdi ve Türk-lük dünyasına, devlet mesuliyetinin en yüksek mertebesinde göğsünü kabartarak el uzatan, meriçe, erkeğe bağrı açan bir başbakan nasip etti.

İlk defa Türklük âlemiyle ve Türk dünyasıyla ilgilenen başbakanımıza tekrar tekrar takdir ve şükranlarımızı sunuyoruz.

TEKİN ERER

(Son Havadis - 11.11.1967)

münistlikle suçlamak müm-kün olsun.

Akis'e göre, TIP yetkilileri, kurulacak klâsik bir komünist partisiyle kendi partileri ara-sında ne gibi farklar buluna-cağı sorusuna da kesin bir cevap vermeğe yanaşmamakta imişler!

Neymiş bu klâsik komünist partilerinin özellikleri?

Damat beyin dergisi, kendi-ne göre bir takım özellikler sıralamakta ve TIP'i bu «ken-dinden menkul» özelliklerin mihengine vurarak komünist-lik çizgisine yerleştirmeye ça-lışmaktadır. Oysa, bir kişinin ya da örgütün «komünist» sa-yılabilmesi için hangi özellik-leri taşıması gerektiğini gerek Anayasa Mahkemesi'nin 141 ve 142. maddeler hakkında kararının gerekçesinde, gerek-se Yargıtay'ın son içtihadında belirtilmiştir. Ve bugüne dek, TIP hakkında bu özellikleri taşıdığı iddiasıyla her hangi bir dâva açılmamıştır.

Hem CHP'nin «komünistli-ğin» özelliklerini nasıl tesbit ettiğini eski toplumcular hâ-lâ unutmamışlardır. Bugün

Ortanın Solu'nun savunduğu görüşleri kendi iktidarı zama-nında «komünistlik» olarak kabul eden bir CHP'nin ailevi sözcüleri, her halde bugün sosyalistlerin savundukları daha ileri görüşleri yine «ko-münistlik» diye suçlarken bir parça utanmalıdırlar.

Akis, bu arada, kâhinliğe de kalkışmakta ve TIP'in tüzü-ğünde, programında söyledik-lerini görmemezlikten gel-mekte, iktidara geldikten son-ra TIP'in neler yapabileceğini Sovyet Devrimini örnek gös-tererek bugünden tesbit et-meğe kalkışmaktadır. Tokar'e göre, Türkiye'de komünistler «sosyalizm» zırlarının arkasına gizlenmekte, kuracakları dü-zenin mahiyetinin tartışılma-sına yanaşmamaktadırlar.

Bir gazeteci, eğer dürüst-lükten azıcık nasıblı varsa, bir partiyi eleştirirken, tüzüğü-nü, programını ve yetkili söz-cülerinin beyanlarını adam-akıllı inceledikten sonra kale-me sarılamalıdır. Köhner polis kafasıyla yaptığı yak-ırmalar ve Gürcü Bacı'vâri kehanetlere dayanmamalıdır. TIP'in iktidara geldiği takdir, de neler yapacağı 126 sayfalık programında madde madde yazılmış ve bunlar sosyalis-eyleme ilği duyan çevrelerd yıllardır tartışılmaktadır.

Anna, muhalefette iken söy-leediklerinin iktidara gelince tamamen tersini yapan bir CHP'nin ailevi sözcüsünün di-ğer partileri de aynı tutarsız-lıkta ve samimiyetsizlikte görmesine asla şaşmamak lâ-zımdır.

Evet, TIP iktidarda neler yapacağını açık seçik söyle-miştir ve bugünden bunun kavgasını vermektedir. «E-mekçi halkın savunucuyu-yum» demiştir ve gerçekten de parlamentoda son iki yıl, da CHP de dahil bütün parti-lerin karşısında emekçi hal-kın çıkarlarını savunan tek parti olmuştur.

Emperyalizme karşı oldu-ğunu ilân etmiş ve emperya-list Amerika'ya karşı fiilen mücadele açan, yirminci yüz-yılın en büyük emperyalist örgütü NATO'ya resmen «ha-yır» diyen tek parti yine o ol-muştur.

«İktidara demokratik yoldan yürüyeceğiz» demiş, anayasa, da yazılı demokratik hak ve hürriyetleri en samimî şekil-de yine o savunmuştur.

«Kıskançlıkla istiklâliyet» demiş, her türlü milletlerara-sı sosyalist örgüte katılmayı reddetmekle bağımsızlığını in-kâr kabul etmez şekilde gös-termiştir.

Kavliyle fiili ortadadır.

Ya CHP?

Damat Bey, TIP'in kuraca-ğı düzeni tartışmaya kalkış-madan önce bugünden yarı-na görüş, tutum değiştiren CHP'yi kuracağı düzenin ma-hiyetini tartışmaya çağırma-lıdır.

İşte o zaman «yutturmaca» ların kimlere ait olduğu or-taya çıkacak, «tabulaştırıl-mış» kelimeleri mızrak yapıp Türk sosyalistlerine saldıran-ların gerçek yüzü ortaya çı-kacaktır.

Kadınlar, aman dikkat!

Bir kadının kendisini rü-yada çıplak görmesi iyi değildir. Eğer kocası var ise boşanır. Kadın kendisi-ni çarşıda başı açık ve ür-yan olduğunu görse, kendi nefsinde veya zevcinde ve ya sevdiği bir kimsede bü-yük bir müslibetin zuhur edeceğine alamettir.

Bâbülide Sabah
(15.11.1967)

Ne Mutlu Gerici Olana!

Câhiliyet ne demektir? İslâmdan önceki devre «Câhiliyet» diyorlar. Yirminci Asırda, göya medeniyetin pek ilerlediği bu zamanda yeni bir Câhiliyet devri başladı. Bu yeni câhiliyet sunlara dayanmaktadır: Daryin, Marks, Tarihi Maddecilik, Putçuluk, Engels, Diktatörlük, Durkheim, Sosyalizm, Siyonizm, Derebeylik, Freud, Komünizm, Mukaddes ferâ... Bu câhiliyet kendisine «gerici» demek te, iyi ahlâk ve iyi nizam savunucularına «gerici» damgasını vurmaktadır. Bu durumda «Ne mutlu gerici olana diyoruz.

KADIRCAN KAFLI
(Tercüman - 6.11.1967)